

استاد ESTAD

ESKİ TÜRK EDEBİYATI ARAŞTIRMALARI DERGİSİ

[Journal Of Old Turkish Literature Researches]

E-ISSN: 2651-3013

Cilt: 4 Sayı: 2 Ağustos 2021

ss. 595-634

Makalenin Geliş
Tarihi
30/07/2021

Makalenin
Kabul Tarihi
29/08/2021

Yayın Tarihi
30/08/2021

MODERN ZAMANLARDA BİR DİVAN ŞAİRİ: ŞAHİN UÇAR VE ŞEYDÂ DÎVÂNİ*

Ramazan ÇELİK**

ÖZET

Divan şiiri, yaklaşık yedi asırlık zaman dilimindeki ilim ve kültür hayatımızın çok önemli bir dönemini teşkil eder. Bu şiir, Türk edebiyatıyla ilgili çalışmalar ortaya koyan ilim adamlarının görüşlerine göre, her ne kadar devrini tamamlamış kabul edilse de, Yahya Kemal Beyatlı'nın bir rubaisinde "Sönmez seher-i haşre kadar şir'i kadim/ Bir meş'aledir devr edilir elden ele." mısralarıyla dile getirdiği gibi, hayatiyetini devam ettirmektedir. Sınırlı miktarda da olsa hâlâ divan geleneği tarzında şiirler yazılmakta, eserler yayımlanmaktadır. Bu eserler arasında pek azı "mürettep divan" özelliği göstermektedir. Bu mürettep divanlardan biri de Şahin Uçar tarafından tiptelenen *Dîvân*'dır.

Şeydâ mahlasını kullanan şair, klasik usulde tertip ettiği mürettep *Dîvân*'ıyla, Yahya Kemal'in teşbihinde "bir meş'ale" olarak ifade ettiği divan şiirini, günümüzde temsil etmektedir. Bu makalede şair, hattat, musikişinas, ilim adamı, müzehhib gibi birçok vasfı bir arada taşıyan Şahin Uçar'ın hayatı, eserleri ve özellikle de *Dîvân*'i üzerinde durulacaktır.

Anahtar Kelimeler: Şahin Uçar, şair, edebiyat, divan şiiri, Şeydâ Dîvânı

* Bu makale Ramazan Çelik'in *Şeyda Divanı Tahlilî* adlı Yüksek Lisans Tezi esas alınarak hazırlanmıştır. (Çelik, 2018)

** Doktora Öğrencisi, Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk İslam Edebiyatı ABD, ramazancelik129@gmail.com, ORCID ID: 0000-0003-0048-0126

A DIVAN POET IN MODERN TIMES: ŞAHİN UÇAR AND DIVAN OF ŞEYDA

ABSTRACT

Divan poetry constitutes a very important period of our scientific and cultural life for about seven centuries. According to the views of scholars who put forward studies on Turkish literature, this poem is considered to have completed its era, but in a rubai of Yahya Kemal Beyatlı, "Classical poetry doesn't end until the morning of the resurrection/ That poem is a torch passed from hand to hand" continues its vitality, as he expressed in his verses. Though in limited quantities, poems are still being written and published in the style of divan tradition. Among these works, very few of them show the feature of "murettep divan". One of these dignitaries is the Divan, organized by Şahin Uçar. The poet, who uses the pen name Şeydâ, represents the divan poetry, which he wrote as "a torch" in the simile of Yahya Kemal, with his apostolic Divân, which he prepared in the classical style. In this article, the life, works and especially his Divan of Şahin Uçar, who has many qualifications such as poet, calligrapher, musician, scientist and illuminator, will be emphasized.

Keywords: *Şahin Uçar, poet, literature, divan poetry, Divân of Şeydâ*

GİRİŞ

Divan edebiyatı, Türklerin İslam kültür ve medeniyeti dairesine girmelerinden sonra Arap ve Fars kültüründen etkilenerek meydana getirdikleri edebiyattır. Ağrılıklı olarak XIII. yüzyıl ila XIX. yüzyıl arasında hüküm süren bu edebiyat geleneğinde asırlar boyu, yüzlerce şair ve nasir yetişmiştir. "Yüksek Zümre Edebiyatı", "Saray Edebiyatı", "Klasik Türk Edebiyatı", "Havas Edebiyatı" gibi farklı isimlerle de anılan bu edebiyat, şairlerin şiirlerini "divan" adı verilen kitaplarda toplamalarından dolayı "Divan Edebiyatı" olarak isimlendirilmiş ve genellikle bu adla anılmıştır.

Bu edebiyatın ilk ürünleri, Türkler daha Orta Asya'da iken, XI ve XII. yüzyıllarda *Kutadgu Bilig* ve *Atabetü'l-Hakayık* gibi eserlerle ortaya konulmuştur. Anadolu'ya göçen Türkler, Divan edebiyatını yeni eserlerle burada da sürdürmüşlerdir. Yüzyıllar boyu, hem nazım hem nesir alanında eserler veren bu gelenek, şiir ağırlıklı bir edebiyat olarak kabul edilir. Nesir alanında da kıymetli eserler verilmesine rağmen bunlar ikinci planda görülmüştür.

XIX. yüzyılda itibaren divan şiirinin Batı tesirindeki Türk edebiyatı karşısında gerilediği hatta sönmeye yüz tuttuğu kabul edilir. Şekil ve içerik bakımından

divan geleneğine uygun şiirler yazan, eskinin tekrarı sayılabilecek şairler olmakla birlikte, bu dönemde usta şair çok azdır. (Pala, 1999: 25) Özellikle Cumhuriyet’le birlikte yeni bir döneme girilmiş; aydınların önemli bir kısmında eski tarihe, kültüre, edebiyata menfi bir bakış açısı gelişmiştir. Divan edebiyatı geleneği de bu olumsuz bakıştan etkilenmiştir. Klasik şairler ve şiir acımasızca eleştirilmiş, taklitçilik ve hayattan kopuklukla suçlanmıştır. Hatta dönemin önemli edebiyatçılarından Ahmet Hamdi Tanpınar, 1930 yılındaki *Türkçe ve Edebiyat Muallimleri Kongresi*’nde divan edebiyatı öğretiminin liselerden kaldırılmasını, edebiyat tarihi tedrisatının Tanzimat Dönemi’nden başlatılmasını teklif etmiştir.(Akün, 1963: 9) Arkadaşları tarafından şiddetli tepki ile karşılaşan Tanpınar, maziye inkâr ile suçlanmıştır. Sonraki yıllarda Tanpınar’ın kendisi de bu fikrinden vazgeçmiş divan şiirinin cazibesinden uzaklaşmanın mümkün olmadığını *Eski Şairleri Okurken* başlıklı yazısında şu sözlerle dile getirmiştir: “*Eski şiirin tadı gittikçe beni daha fazla sarıyor. O kadar ki, divanlardan ayrı geçirdiğim zamana acıyacağım geliyor. Bir zaman ben de onu kâh yaşa ve kâh etrafımdaki esen havaya uyararak ihmal etmiştim, şimdi içimde onu her şekilde daha mütakâmil ve yüksek bulmaya çalışan bir taraf var.*”(Tanpınar, 1977: 179) Aynı yazısında Tanpınar, klasik şiiri sevmek ve anlamının istikbalde, kültür alanında beklenen rönesansın ilk müjdesi olduğunu ifade eder.(Tanpınar, 1977: 181) Divan edebiyatı hakkında çok önemli çalışmalar yapan Abdülbaki Gölpınarlı da *eskiyi yerme* anlayışının tesiriyle, 1945 yılında yayınladığı *Divan Edebiyatı Beyanındadır* adlı kitabında, divan şiirine şiddetle hücum eder. Gölpınarlı, daha sonraki zamanlarda bu eserdeki düşüncelerinden vazgeçmiş, özür beyan etmiş ve ömrünün sonlarına kadar klasik edebiyatla iştigal etmiştir. (Ayvazoğlu, 1997: 150)

Divan şiirinin Türk aydını ve genç nesiller arasında yeniden filizlenmesinde Yahya Kemal’in rolü büyüktür. O; tarihi, kültürü, sanat ve edebiyatı mütakâmil bir silsile ile bağlanan bir bütün olarak kabul eder. Yahya Kemal’e göre “Maziye vatandan ayırmak, ruhu bedenden ayırmak kadar imkânsızdır.”(Ünver, 1980: 86) Dolayısıyla divan şiiri de, aslen Arap ve Acemlerden alınmış olmakla beraber, bu necip milletin vücuda getirdiği bedii sanat eserlerindedir. Yahya Kemal bu geleneği *Eski Şiirin Rüzgârıyla* adlı eserindeki terakib-i bend, gazel, şarkı, tahmis, tazmin, taştir, rubai, kıta ve beyitleriyle devam ettirmiş ve sonraki nesiller üzerinde müessir olmuştur. Beşir Ayvazoğlu, klasik kültür unsurlarımızın yeniliklere ve zamana karşı mukavemetini ele aldığı *Divan Şiirinin Yaşama Gücü* başlıklı yazısında, Yahya Kemal’in yenileme gücünü de zikretmekle beraber, divan edebiyatının direnme kabiliyetinin de bunda önemli bir amil olduğunu vurgular: “*Tanzimatçıların ve sonrakilerin kendilerini sürekli hesaplaşma zorunda hissettikleri divan şiiri,*

Cumhuriyet Döneminde de aydınların gündeminden hiçbir zaman çıkmamıştır. Bu direnme gücünün farkına varan inkılâpçı aydınlar sık sık divan şiirine saldırma ihtiyacını hissederler.”(Ayvazoğlu, 1997: 148) İnsan ve toplum fitratının aksine, geleneğe karşı tavır alan edebî toplulukların uzun soluklu bir şekilde devam etmeleri mümkün değildir. Toplumların gelenek ve kültürlerine ters düşen çabalar çoğunlukla başarıya ulaşmamıştır. Edebiyatımızda Servet-i Fünun, Toplumcu Şiir, Garip Akımı, İkinci Yeni vb. şiir topluluk ve anlayışları ortaya çıkmışsa da bunlar bir daha dönülmesi mümkün olmayan denemelerdir. Buna mukabil, Tanzimat'tan günümüze kadar hemen birçok aydın tarafından saldırılara maruz kalan divan şiiri, kendine yeni bir damar bulup mutlaka filizlenmiştir.(Ayvazoğlu, 1997: 166)

Kâinattaki fitrat kanunlarına göre devam eden bir şey, ne kadar yok edilmek istense de, bazı özellikleriyle devam eder; tamamen kaybolmaz. Divan edebiyatı geleneği Cumhuriyet Dönemi'nden sonra Ferit Kam, Kemal Edip Kürkçüoğlu, Rıfki Melul Meriç, Mahir İz, Arif Nihat Asya, Abdullah Öztemiz Hacitahiroğlu, Midhat Sertoğlu, Fuat Bayramoğlu, Amil Çelebioğlu, Cemal Kurnaz, Mustafa Tahralı, Memduh Cumhur, Beşir Ayvazoğlu, Cemal Yeşil, Bekir Sıtkı Erdoğan, Talat Sait Halman ve Aydil Erol gibi şairlerle varlığını, kısmen de olsa, günümüze kadar devam ettirmiştir.(Ayvazoğlu, 1997: 158-166)

XX. yüzyılda, sınırlı sayıda da olsa bu edebiyat geleneğini takip eden ve divan tertipleyen şairler görülmektedir. *Divân-ı Zerefşân*'ıyla Savaş Şafak Barkçin ve *Şeydâ Divânı*'yla Şahin Uçar divan edebiyatı geleneğini günümüzde de devam ettiren şairlerdendir. Çalışmamızda inceleyeceğimiz *Divân*'ı kaleme alan Şahin Uçar, 1949 doğumludur. Uçar, eski şiire merak salmış ve Sivas'ta öğretmenlik yaptığı yıllarda (1973-1976), henüz yirmi beş-yirmi altı yaşlarında iken, *Şeydâ Divânı* adıyla klasik tarzda bir divan tertip etmiştir.

Şahin Uçar, çok yönlü bir kişiliktir. Tarih profesörlüğünün yanı sıra, şair, hattat, müzehhip, müzisyen ve filozof gibi vasıflarıyla da tanınan bir bilim ve sanat adamıdır. Yazarın manzum-mensur birçok eserinin arasında en dikkate değer çalışmalarından biri de *Divân*'ıdır. “Şeydâ” mahlasıyla şiirler yazan Şahin Uçar, *Divân*'ında gazel, kaside, terkiib-i bent, terci'-i bent, müsebbâ, mersiye gibi klasik edebiyatın hemen bütün nazım şekillerini ve türlerini kullanmıştır. Bu çalışmada şairin hayatı, edebî şahsiyeti, eserleri üzerinde kısaca durup *Divân*'ını muhteva ve biçim yönünden incelemeye çalışacağız.

Şahin Uçar'ın Hayatı, Eserleri ve Sanatı

1.Hayatı

Şahin Uçar, 12 Şubat 1949 tarihinde Sivas'a bağlı Acıyurt köyünde doğdu. Ailesi aslen Tiflis'in Borçalı bölgesinden olup 93 Harbi (1876-77) sırasında Şeyh Seyyid Negârî (Mir Hamza) ve Mehrali Bey ile birlikte Türkiye'ye gelen Karapapak Türklerindedir.(Uçar, 1997: 5) İlk ve ortaöğrenimini Sivas'ta yaptı. Sırasıyla Kızılırmak İlkokulu, Atatürk Ortaokulu ve 4 Eylül Sivas Lisesinde okudu. Lise yıllarında ailesinin de etkisiyle Arapça ve Farsça öğrendi.(Öztuna, 2006: 457) İstanbul Üniversitesi Tarih Bölümüne kaydoldu ve bu bölümden 1972 yılında mezun oldu. 1973-1976 yılları arasında Sivas'ta öğretmenlik yaptı. Daha sonra Erzurum Atatürk Üniversitesine geçti. 1976 yılında Atatürk Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünde paleografi ve epigrafi uzmanlığı yaptı. 1977'de, aynı üniversitede, Tarih Bölümünde İslam tarihi asistanı oldu. 1980 yılında Amerika'da Princeton Üniversitesinde sahası ile ilgili çalışmalar yaptı. Atatürk Üniversitesinde "Arapların Anadolu Seferleri 640-750" adlı doktora tezini tamamladı (1982). Konya Selçuk Üniversitesinde yardımcı doçent (1983), ardından doçent (1988) oldu. Daha sonra Niğde Üniversitesine profesör olarak atandı. (1993). Aynı üniversitede Sosyal Bilimler Enstitüsü müdürlüğü, dekan vekilliği, tarih bölümü başkanlığı ve rektör yardımcılığı yaptı. 1998'de emekli oldu. Avrupa ve Amerika Birleşik Devletleri'nde araştırmalar yaptı. 2001-2002 yılları arasında Türkiye Diyanet Vakfına bağlı İslam Araştırmaları Merkezi ve İslam Ansiklopedisi'nin başkanlığı görevini yürüttü. Bulgaristan ve Kazakistan'da öğretim üyesi olarak çalıştı. National Geographic Society (ABD), Türkiye Yazarlar Birliği ve İLESAM üyesidir. Hâlen İstanbul'da ikamet etmekte ve çalışmalarını sürdürmektedir.

Orda Bir Köy Var Uzakta adlı ilk yazısı 1967 yılında *Hizmet* gazetesinde; diğer yazıları *Tohum*, *Yeşilay*, *Millî Eğitim*, *Millî Kültür*, *İlim ve Sanat*, *Türk Edebiyatı*, *Selçuk Üniversitesi Edebiyat Dergisi* gibi dergilerle; *Yeni Düşünce*, *Sağduyu*, *Ayyıldız*, *Yeni Şafak* gibi gazetelerde yayımlandı. Şahin Uçar'a ait <http://sahinucar.com.tr/> adlı internet sitesindeki bilgiye göre şair, Türkçe (Osmanlıca, Karapapak, Azeri, Kazak diyalektleri dâhil), İngilizce, Arapça, Farsça, Rusça ve Latince bilmektedir.

Şahin Uçar, resmî eğitiminin yanı sıra lise yıllarından itibaren çok meşhur sanatkâr ve âlimlerden hususî dersler alarak klasik Türk sanatlarını meşk etmiştir. Ünlü hattat, musikişinas Hafız Kemal Batanay, Hattat Hamit Aytaç, Ord. Prof. Dr. Ahmet Süheyl Ünver, Ord. Prof. Dr. Zeki Velidi Togan, Hafız Ali Üsküdarî, Fethi Gemuhluoğlu, Prof. Dr. Kaya Bilgegil, Prof.Dr. Hakkı Dursun Yıldız, Prof. Dr. Erol Güngör, Yılmaz Öztuna onun çeşitli dersler aldığı hocaları

ve dostlarıdır. Hocalarıyla olan münasebetini Şahin Uçar, bir yazısında şöyle anlatır: “Osmanlıca dersi veren Profesör Münir Aktepe, beni odasına davet edip birkaç saat sohbet ettikten sonra; tarih bölümündeki lisans dersleri seviyesinde benim öğrenebileceğim fazla bir şey olmadığını söyleyerek bir kart yazıp Süheyl Ünver’e gönderdi ve benimle hususi olarak ilgilenmesini rica etti. Ve ben, fakülteye devam etmek yerine, Süheyl Bey ve onun beni tanıştırdığı kendisi gibi Osmanlı Devri’nden kalma arkadaşlarından, birtakım büyük sanatkârlardan hususi dersler alma şansına kavuştum. Bu cümleden olmak üzere, Kemal Batanay, Münir N. Selçuk gibi meşhur ve büyük musikişinaslardan meşk etmem mümkün oldu.” (Uçar, 2017)

Kendisi de kûfi hatla güzel istifler yapmış bir hattat, tezhip sanatıyla ilgilenmiş bir müzehhib, Türk sanat müziğinin çeşitli makamlarında eserler bestelemiş bir musikişinastır. Bazı besteleri TRT repertuarına girmiştir. Divan edebiyatımızın son şairlerinden biri olmakla beraber, modern şiirleri de olan bir şairimizdir. Şahin Uçar, *Tarih Felsefesi Açısından İslâm’da Mülk ve Hilâfet* adlı eseriyle 1992 yılında, *Varlığın Mana ve Mazmunu* adlı çalışmasıyla da 1995 yılında olmak üzere iki kez Türkiye Yazarlar Birliği Fikir Ödülü’ne lâyık görülmüştür. (Işık, 2006: 3643)

Hakkında Yazılanlar

Şahin Uçar hakkında, çeşitli ilim ve kültür adamları muhtelif yazılar kaleme almışlardır. Tarihçi Yılmaz Öztuna, *Türk Müsikisi’nin Ansiklopedik Sözlüğü*’nde Şahin Uçar maddesini yazmıştır. Öztuna bu yazısında, Uçar’ın Türkiye’de tarih felsefesi branşının tek profesörü olduğunu belirtir. Onu, Emevi-Abbasi Dönemi İslam tarihi hakkında Türkçe ve İngilizce kitapları olan seçkin bir fikir ve ilim adamı olarak takdim eder. Uçar hakkında “*Latince de bilen az sayıdaki tarihçilerimizdendir. Şeydâ’ mahlası ile divan şiiri üslubunda şiirler yazdı. Türk edebiyatında divan sahibi son şairdir. Hattat ve müzehhibdir. Kemal Batanay’ın öğrencisidir. Tambur çalmış, ney üflemiştir.*” (Öztuna, 2006: 457) der. Yılmaz Öztuna, Uçar’ın *Varlığın Anlamı* adlı eseri hakkında da bir değerlendirme yazısı yazmıştır. Bu yazıda Şahin Uçar’ın tarihçi, filozof, mütefekkir, hattat, bestekâr, divân sahibi son şair, tambürî, neyzen gibi vasıflarını sıraladıktan sonra onun, birçok Doğu ve Batı diline vâkıf olan *tam mânâsıyla bir allâme* olduğunu söyler. (Öztuna, 2010)

Tercüman gazetesinin seksenli yıllardaki Kültür-Sanat sayfasını yöneten Beşir Ayvazoğlu, gazetede Şahin Uçar’a tam bir sayfalık yer ayırmıştır. *Konya’da Çağdaş Bir Hezarfen* başlığıyla verilen haberde, Şahin Uçar bütün yönleri ile tanıtılmaya çalışılmıştır. Ayvazoğlu’na göre Uçar, klasik sanatımızın her dalında iddialı bir şahsiyettir. Yazısının girişinde hat, musiki, ebru gibi klasik

sanatların birçok yıpratma ve yok edilme gayretlerine karşı hayatiyetlerine devam ettiğini vurgulayan yazar, klasik sanatların birçok yönden ihmale ve inkâra uğradığı halde direndiğini belirtir. Buna örnek olarak da Şahin Uçar'ın divanını gösterir: “*Ve divan şîri... Dili, imaj dünyası günümüze hiç hitap etmediği halde, bir bakıyorsunuz birisi çıkmış, bütün dünyaya meydan okurcasına ‘tarz-ı kadim üzre’ gazeller, kasideler, rubailer yazıyor. Bu, Yahya Kemal'in kehanetinin¹ gerçekleşmesi değil de nedir?*” (Ayvazoğlu, 1984)

Yazar, *iflah olmaz bir Tolstoy tutkunu* olarak tanımladığı Şahin Uçar'ın diğer vasıflarını şöyle sıralar: “*Çağdaş bir Hezarfen, on parmağında on hüner. Hattat, müzehhip, mutrib, bestekâr, hanende, şair ve tarihçi. Hüsnühatta bilhassa kufi stilinde uzman. Plastik imkânları epeyce sınırlı olan bu stilde harika kompozisyonlar vücuda getiriyor. Bu kompozisyonların tamamen klasik tarzda çalıştığı tezhipleri de kendisine ait. Şahin Uçar öylesine klasik ki klasik tarzda tertip ettiği bir de divanı var: Şeydâ Dîvânı. Fuzûlî gibi Azerî lehçesiyle yazdığı şîirlerinde Şeydâ mahlasını kullanıyor. Ney, tanbur, lavta, tar ve kudüm çalan Şâhin-i Şeydâ yine klasik tavrıyla şarkılar, ilahiler besteliyor. Ve tarih sahasında doktora sahibi. Asıl önemlisi, bizde epeyce bâkir olan tarih felsefesi konusunda çalışıyor.*”(Ayvazoğlu, 1984)

Gazeteci Mehmet Şeker, Uçar ve eseri *Varlığın Anlamı* hakkında bir yazı kaleme almıştır. Yazar bu yazısında Şahin Uçar'ı sözünü kimseden esirgemeyen, doğru bildiklerini söylemekten geri durmayan, karakteri sağlam bir şahsiyet olarak tanımlar. Onun çok yönlü bir sanatkâr olduğunu ifade eder ve Uçar'ın eserini tanıtır.(Şeker, 2010)

Yusuf Ziya Cömert, Karar gazetesindeki bir köşe yazısını Şahin Uçar'a ayırmıştır. Yazar, gençliğimizin basit meşgalelerle vaktini harcadığı bir zaman diliminde, *Fuzûlî tarzında* bir divan kaleme alan Uçar'a dikkati çeker. *Dîvân*'ındaki şîirlerden örnekler vererek onun şîirlerindeki üstün ifade kudretini dile getirir.

kadrimi bilmezse ebnâ-yı zemân

gam değil kim yokdur erbâb-ı sühân

aşkın kadehin men seni içdikçe susar cân

sâgar ne boşalmış ne de kanmış gönül ammâ

¹ Ayvazoğlu, *kehanet* ifadesi ile Yahya Kemal'in klasik şîirimizin ebede kadar yaşayacağını ifade ettiği şu rubaisine telmih yapmaktadır: “Eslaf kapıldıkça güzelden güzele/Fer vermiş o neşveyle gazelden gazele/Sönmez seher-i haşre kadar şîir-i kadim/Bir meşaledir devredilir elden ele.”

gibi beyitlerden hareketle Uçar'ın söz söylemedeki kabiliyet ve ifadedeki i'cazını vurgular. Böylesine kuvvetli manaların iki mısraya sığdırılabilmenin kolay olmadığını söyler ve Hoca'nın beyanındaki samimiyeti dile getirir. Cömert, Uçar'ın Arapça, Farsça, İngilizce gibi dillere aşina olmakla beraber, divan şiirinin doğduğu medeniyetin içinden gelen bir şair olduğunu vurgular.(Cömert, 2018)

Şairin *Malihülya'sı* hakkında bir yazı kaleme alan Osman Akkuşak da onun farklı alanlarda ehliyet sahibi olma özelliğine dikkat çeker. Şiirindeki derinlikten ve orijinal ifadelerden hareketle onun divan şiirine olan hâkimiyetine işaret eder. Divan kültürü ve lisanına aşina olmakla beraber şiirlerinde felsefi bir derinlik de olduğunu, eserlerinde İslâmî ve tasavvufî terimler ve imajlara bolca yer verdiğini söyler. Uçar'ın şiirlerinde Fuzûlî, Mevlâna, Hz. İbrahim, Hz. Musa, Hz. İsa, Hz. Davud ve Hz. Süleyman Peygamberler, Buda, Konfüçyüs, Zerdüşt, Hürmüz, Ehriman, Lao-çe, Tao, Yingü Yang gibi dinî, edebî, tarihî ve efsanevî kimliklere yer verdiğini belirtir. Çağrışımlarla dolu, zengin duygu ve düşünce ile yoğrulmuş şiirler kaleme aldığına dikkat çeker. Osman Akkuşak, Uçar'ın lirik parçalar hâlinde kâinatın ve insanın sırlarını dile getirdiğini ifade eder.(Akkuşak, 2002)

Afet Ilgaz, *Varlığın Mana ve Mazmunu Hakkında* başlıklı yazısında Uçar'ın mazmun hakkındaki orijinal görüşlerine dikkat çeker. Bu düşüncesini “*Mazmûnu, doğrusu ben de herkes gibi ve Prof. Uçar'ın eleştirdiği tarzda, divan edebiyatı benzetme biçimleri olarak bildim. Oysa mazmûn, kitapta, yeni bir bakış açısıyla derinleştirilince çok başka mânâlar taşıdığını görüyorsunuz.*” şeklinde ifade eder. Yazar, Prof. Şahin Uçar'ın üslubu ve konusunun dışına taşan divan edebiyatı ve Batı edebiyatlarına dair zengin bilgisinin, onun ilmi eserine şaşırtıcı bir cazibe kattığını dile getirir.(Ilgaz, 1996)

İlk büyük mutasavvıflardan Bâyezîd-i Bistâmî (ö. 234/848 [?]) hakkında *Yeni Türk Şiirinde Bayezid-i Bistami Okulu ve Misyonu* adıyla bir kitap kaleme alan yazar Hasan Aktaş, bu eserin yazılmasına Şahin Uçar'ın *Bâyezîd Makaamesi* isimli şiirinin vesile olduğunu belirtir: “*Cumhuriyet döneminde Bâyezîd-i Bistâmî ile ilgili adam gibi şiir yazan şairlerin başında elbette ki Şahin Uçar'ı saymak gerekir. Hatta Şahin Uçar'ın bu konuda tek(-el) olduğunu söylemek gerekir. Bayezid-i Bistami'yi onun kadar okuyan, algılayan, anlatan ve yorumlayan ikinci bir şair yoktur. Şahin Uçar'ın şiiri zaten hemencecik bu konuda kendini belli ediyor ve kendine olan özgüvenle 'ben buradayım' diye sanatsal körleşmeyi huffâşlar gibi en alt-marjinal düzeyde yaşayan herkesin gözünü rencide ediyor. Şahin Uçar'ın kitabımıza alıp şerh ettiğimiz şiiri*

olmasaydı, belki de bu kitabı yazma gereği duymazdım. Yani bir anlamda bu eserin yazılmasına Uçar vesile oldu.”(Aktaş, 2021)

2. Şahin Uçar’ın Eserleri

2.1. Mensur Eserleri

2.1.1. Arapların Anadolu Seferleri

Yazarın doktora tezi olan eserde Arapların, 640-750 yılları arasındaki Anadolu seferleri konu edilir. Toplam 150 sayfa olan eser, dört bölümden oluşur. Birinci bölüm giriş bölümüdür. İkinci bölüm, “Arapların Anadolu Seferlerine Tekaddüm Eden Tarihi Âmillere Dair Mukaddimeler”, üçüncü bölüm “Arapların Anadolu Seferleri”, dördüncü bölüm de “Netice” başlığını taşır. Eser, “Üniversite normlarına göre, normal tarih disiplini neyi gerektiriyorsa o şartları yerine getirmiş ve kabul edilmiş bir doktora tezi” olmakla birlikte aslında “tarih felsefesi metni olarak da okunabilir.” bir mahiyet arz etmektedir.(Uçar, 2012a: 15)

2.1.2. Tarih Felsefesi Açısından İslâm’da Mülk ve Hilâfet

Yazar bu eserinde, İslâm tarihinin en önemli problemini, İslâm’ın manevi güçlerinin müesseseler hâlinde teşekkül ederken geçirdiği değişimi ele almıştır. Kitabın “Tarih Felsefesi Açısından İslâm’da Mülk ve Hilâfet-Medine’yi Yeniden Kurmak” adlı ilk baskısı 1992 yılında Türkiye Yazarlar Birliği tarafından fikir dalında “Yılın Kitabı” seçilmiştir. Eserde tarih, metodoloji, tarih felsefesi, İslâm’ın bugünkü meseleleri, Hulefâ-i Râşidin dönemindeki ihtilaflar, hilafet ve mülk mefhumları, statüko ve İslâm’ın geleceği konuları üzerinde durulur.(Uçar, 2011)

2.1.3. Tarih Felsefesi Yazıları

Şahin Uçar’ın tarih felsefesi üzerine çeşitli kurum ve kuruluşlarda yaptığı konuşmaları ile bazı gazete ve dergilerde yazdığı yazıları içeren 285 sayfalık bir eserdir. Eserde tarih felsefesi hakkında yirmi beş adet yazı vardır. Yazar, bu eseri ile tarih felsefesinden bahseden bu makalelerinin cemiyette bir karşılık bulmasını ve sistematik bir tarih felsefesinin yazılmasını arzular.(Uçar, 2012e: 7)

2.1.4. Varlığın Mânâ ve Mazmunu

Eser, bir mukaddime ile iki bölümden oluşur. Yazar, kitabının yaklaşık elli sayfalık birinci bölümünde *Mânâ* ve *Mazmun* üzerinde durur. Mazmunun ne anlama geldiği, nasıl tanımlanabileceği hakkında tafsilatlı bilgi verir. Uçar, “Mazmun” un bir divan edebiyatı terimi olmaktan çok bir estetik ve metafizik bahsi olduğuna işaret eder.

Eserin ikinci bölümü *Tarih Felsefesi ve Epistemoloji* başlığını taşımaktadır. Bu bölümde yazar, Babil Kralı Nebukadnezar'ın rüyasından hareketle tarih felsefesi ve marifet nazariyesi, mantık ve matematik, fizik realite ve paradoks mantığı hakkındaki görüşlerini ortaya koyar.(Uçar, 1995)

2.1.5. Dil ve Felsefe

Kitap, Şahin Uçar'ın kelâm, kelime-i tevhit, şiir ve marifet, Türk düşünce geleneği, insan, varlık ve zaman, mazmun ve dil felsefesi hakkındaki kanaatlerini anlatan on yazıdan oluşmuştur.(Uçar, 2012b)

2.1.6. İnsanın Yeryüzü Mâcerâsı

İçindeki on sekiz yazıdan birinin ismini taşıyan eser, yaklaşık 150 sayfadır. Kitap; Uçar'ın din, devlet, medeniyet, tarih, felsefe, cumhuriyet, demokrasi, konuşma ve yazma konularındaki yazılarından müteşekkildir. Bu eserinde yazar, tarihin tanımı, tarihçilik ilmi, Doğu ve Batı dünyasındaki tarihçilik anlayışları üzerindeki fikirlerini beyan eder.(Uçar, 2011b)

2.1.7. Kültür, Teknoloji ve Sanat Yazıları

Eser, yazarın konferans metinlerinden, radyo konuşmalarından ve çeşitli dergilerde yazdığı yazılardan meydana gelmiştir. İki bölümden oluşan eserin birinci bölümünde kültür ve teknoloji yazıları, ikinci bölümünde ise sanat yazıları bulunmaktadır. *Kültür ve Teknoloji Yazıları* bölümünde modern teknoloji ve manevi kültür, enerji problemi, genetik alanındaki gelişmeler, robot teknolojisi, tatil intibası, radyo, televizyon, internet hakkında yazarın görüşlerini ifade eden yazılar mevcuttur. *Sanat Yazıları* bölümünde ise genel anlamda sanat, şiir, hat, musikimizin bugünkü hâli gibi konular ele alınır. Bu bölümde Yılmaz Öztuna'nın *Musiki Ansiklopedisi*'ndeki *Şahin Uçar* maddesi vesilesi ile ilgili bir yazı, Dostoyevski ve Tolstoy ile ilgili de bir yazı dikkat çekmektedir.(Uçar, 2012c)

2.2. Manzum Eserleri

2.2.1. Sen Şarkını Söyle

Şairin modern şiirlerinden oluşan eseridir. Eserdeki şiirlerden bazıları klasik usulde aruz ölçüsü ile büyük çoğunluğu ise serbest ölçü ile yazılmıştır. Eser, felsefi ve tarihî derinliği olan şiirleri barındırır. Kitaptaki şiirler *Yâ Hû*, *Kar Çiçeği Açarken*, *Zervân (Sonsuz Zaman)*, *Mâlihulyâ*, *Esâtîr-el-Evvelîn* ve *Şarkı Söyle Bana* adlarıyla altı başlıktan oluşur. Eserde, elli beş şiir bulunmaktadır. (Uçar, 2012d)

2.2.2. Dîvân

Uçar'ın *Dîvân*'ı 4. bölümde geniş bir şekilde ele alınacaktır.

3. İlim ve Sanat Hayatı

3.1. Tarihçiliği

Şahin Uçar klasik sanatlarla ilgilenmekle beraber, onun bilim adamı olarak esas mesleği tarihçiliktir. Dokuz eserinden altı tanesi tarih ve tarih felsefesi hakkındadır. Kendisi İslam tarihi uzmanıdır. Uçar'a göre tarihi ilkçağ, ortaçağ, yeniçağ, yakınçağ gibi dönemlere ayırarak incelemek doğru değildir. Tarihi bir bütün hâlinde tahlil etmek gerekir.

Ona göre tarih, "Henüz bilinmeyen, keşfedilmemiş meçhul bir ülkedir." ve tarihte uzmanlığı olmayıp başka alanlarda uzmanlığı olan kişilerin tarihle uğraşması abesle iştigaldir. Onun tarihe ve tarihçiliğe bakışı farklıdır. Uçar; kitaplarında, makalelerinde, bazı felsefeciler ve tarih filozoflarının fikirlerini nakletmekten ziyade kendi fikirlerini inşa etmek gayretinde olan bir tarihçidir.(Uçar, 2011b: 9) Eski tarihçilerin fikirlerine aşına olmakla beraber onların yolundan gidip fikirlerini olduğu gibi aktarmaktan çok, kendi tarih felsefesini oluşturmaya çalışan bir akademisyendir. Uçar, tarihi unutulmuş rüyalara benzeter. Ona göre tarih, geçmişte olup bitmiş olaylardan ibaret değildir. Tarih, bugünümüzü anlamak ve geleceğimize yön vermek için de bize yardımcı olur.(Uçar, 2012e: 14) Bu da tarih felsefesinin işidir. Zaten "Tarih felsefesi, tarihi yorumlamak, tarih hakkında düşünmek demektir." (Uçar, 2012e: 16) Teorisi ve felsefesi yapılmazsa tarihten istifade etmek de mümkün değildir. Tarih felsefesi çok geniş çerçeveli ve birçok zorlukları olan bir tefekkür faaliyetidir. Tarih felsefesi yapmanın riskli tarafları da vardır. "Bizzat tarih felsefesi yapmaya kalkışmak, cesâret ve nefse emniyet ile birlikte geniş bir kültürel müktesebât ister." (Uçar, 2012e: 11) Ayrıca yazara göre Türkçemiz, bugünkü hâli ile tarih felsefesi yapmaya uygun kelime hazinesine sahip değildir. *Tarih Putu ve Modern Dünya* başlıklı yazısında ise tarihçilik hakkındaki düşüncelerini şu şekilde ifade eder: "*Tarih bir gaib zamandır, geçmiş zamandır. Kimse tarihi tecrübe edemez, müşahede de edemez; hatta bahsi geçen tarihi devirde yaşayanlar için bile, tarihi müşahede etmek imkânsızdır; onun hakikatini, eksiksiz kusursuz şekilde, kimse bilemez. Çünkü bu mümkün değildir. Ey modern dünyanın saf entelleri! Tarihçilik zordur: kitapları okuyarak veya bir şekilde tarihte vaki olduğu söylenen hadiseler hakkında malumat edinerek, 'tarih öğrenmek' imkânsızdır. Tarihte kesin bilgi yoktur. 'Tarihçinin tarih tasavvuru' vardır. O tarih tasavvuru bahsedilen spesifik tarih alanının uzmanları arasında bol bol tartışılabilir fakat tarih ihtisası*

dışında bir ihtisasa sahip olan diğer entelektüellerin tarihle ilgilenmesi bile abesle iştigaldir.”(Uçar, 2018.)

Uçar, bizdeki tarihçilik anlayışını da eleştirir. O, bu eleştirisini “Tarihçilikte dipnot nasıl verilir, kaynaklar nasıl kullanılır vs. gibi, ilmin şekli disiplin tarafını almışız, amma tarih üzerinde düşünmeyi âdeta reddediyoruz.”(Uçar, 2012e: 19) şeklinde dile getirir.

Tarih felsefesi alanındaki özgün bakış açısıyla dikkat çeken Şahin Uçar, Türkiye’de tarih bölümünde tarih felsefesi okutan ilk hocadır.(Uçar, 2012e: 17) Aynı zamanda o, Türkiye’de “tarih felsefesi branşının tek profesörü” olma unvanına da sahiptir.(Öztuna, 2006: 457)

3.2. Şairliği ve Şiir Hakkındaki Görüşleri

Şahin Uçar’ın edebî hususiyeti, yazmış olduğu iki şiir kitabında görülür. Uçar, modern felsefi şiirlerin yanında divan şiiri alanında da kalem oynatmış, bu alanda mürettep divanı bulunan bir şairdir. Modern anlayışla ve serbest bir şekilde yazmış olduğu şiirlerini önce *Mâlihulyâ* sonra *Sen Şarkını Söyle* adıyla basılan eserinde; klasik tarzda aruz ölçüsüyle ve divan edebiyatı nazım şekilleriyle yazdığı şiirlerini ise *Dîvân*’ında toplamıştır.

Tarihçi yazar Mehmet Niyazi *Gerçi Mana Âşikâr Oldu* adlı yazısında Uçar’ın şairliği ile alakalı olarak bir değerlendirme yapar. Bazı edebiyat tarihçilerinin divan edebiyatını Nedim’le sona erdirdiğini, bazılarının ise Yahya Kemal ve Mehmet Akif’in bu edebiyatın son örneklerini verdiğini ileri sürdüklerini söyler ve şu soruyu sorar: “Niçin aruz vezni ile şiir yazan Şahin Uçar o muhteşem edebiyatımızın günümüzdeki temsilcisi olmasın?”(Niyazi, 2017) Yine aynı yazısında Mehmet Niyazi, şairin *Mâlihulyâ*’sıyla ilgili şu yorumu yapar: “*Malihülya* adlı şiir kitabındaki ilk şiirinin ilk beyti, onun şiir konusundaki yeteneğini ve gücünü bize gösteriyor:

nihân ettim kelâmım; gerçi mânâ âşikâr oldu

söz oldu perde-i hüsnün; o perde vâsf-ı yâr oldu

Bu beyti günümüzdeki şairlerin kaçısı yazabilir hatta anlayabilir? En dramatik şey büyük yeteneklerin onları anlayacak toplumda yaşamamalarıdır. Bu durumda onlar, körler diyarında çakan şimşeğe benzerler.”(Niyazi, 2017)

Şahin Uçar, divan şiirinin en büyük lirik şairi olarak kabul edilen Fuzûlî’nin hayranıdır. Şiirlerinin bazılarında Fuzûlî etkisi ve sevgisi açıkça hissedilen Uçar’ın *Dîvân*’ı, eserin ön sözünde belirtildiğine göre, kimilerince *Fuzûlî Divanı*’na nazire olarak telakki edilmiştir. Fakat o, bunun mübalağa olduğunu

sadece bazı şiiirlerinin Fuzûlî'nin şiiirine nazire olabileceğini söyler.(Uçar, 2011a: 12)

Uçar, şiiirlerinde ve mensur eserlerinde edebiyat, kelime, söz, kelam, şiiir, şair, dil ve mazmun hakkındaki görüşlerini de dile getirir. Şaire göre edebiyat, dil içinde tezahür etmekle beraber normal dilden farklı olan bir üst dildir; onun bir kelimesini (terimini) anlamak için lügate bakmak yetmez, o dili ve edebiyatı bilmek yetmez, hissetmek ve anlamak lazımdır.(Uçar, 1995: 26) Büyük bir ağacın küçük bir tohumda gizli olması gibi bir dil, bütün bir kültür de bir kelimedede gizlenebilir.(Uçar, 1995: 27)

Şairler, bu dünyayı ve dünyadaki varlıkları sabit bir gerçeklik olarak değil her an değişen, gelişen ve hareket hâlinde olan bir olgu olarak ele alır. Şairlerin “düşünce tarzı statik değil, müzikaldır.”(Uçar, 1995: 38) Uçar’a göre büyük şairler tabiatın ve varlıkların normal dil ile anlatılamayan sırlarını anlayıp anlatabilme özelliğine sahip şahsiyetlerdir. “*Kelimeler, gerçek bir şair için, lisanın içinde gizli olan bütün beşerî kültür ve tecrübeyi kullanarak durmadan değişen ve oluş hâlindeki bu varlığın esrarını araştırma ve ona nüfuz etme vasıtasıdır. Şair, ilhamına ve sempatisine tâbi olarak ve lisan âletini kullanarak, varlığı anlar, ifade eder; kendisinin ve hemcinslerinin idrak sahasını genişleterek bir anlamda dünyayı yeniden biçimlendirmek suretiyle teshir eder. Şair, eşyayı isimlendirerek canlandıran insandır.*” (Uçar, 1995: 14)

Uçar, konuya “Şiiir hikmettir, beyan sihirdir.” hadisi çerçevesinde yaklaşır.² Kelamı, herkes tarafından görünüp bilindiği halde anlamına nüfuz edilemeyen *sırr-ı ekberi* ya da *zuhûrunun şiddetinden gâib olan sırrı*, anlama ve araştırma vasıtası olarak görür. Kelâmın hakiki mazmunu budur.(Uçar, 1995: 14-15) Şiiirin ifade vasıtası ve malzemesi kelimelerdir. Kelimeler, varlıkları, nesnelere olduğu gibi gösteren bir ayna değildir; aksine onlar bir perdedir. “*O perdeyi aralamak için bir kelimeyi başka kelimelerle tarife kalkışmak, gerçeğin yüzüne başka perdeler çekmekten başka işe yaramaz ve bu sonsuz perdelerin hepsini aşmak gerekir. Nesnelere tarif edilebilir, kelimeler değil; çünkü kelime yalnızca bir semboldür. Bir sembolü birtakım başka sembollerle tarif etmek, gerçekten gittikçe daha çok uzaklaşmak demektir.*”(Uçar, 1995: 20-21) Günlük hayatta kullandığımız kelime ve kavramlar harita gibi bize yol gösterir fakat arazinin bütün özelliklerini ayrıntılı bir şekilde yansıtamazlar.(Uçar, 2012e: 130) Şiiirde önemli olan mazmunu yani şairin maksat ve meramını anlayabilmektir. Bir kelâmın mazmununu anlamak için okuyucunun her kelimeyi, her kavramı

² İbni Abbas'tan rivayet edilen bir hadiseye göre, Hz. Peygamber'in (Sav) yanına bir bedevi gelir, dikkat çekici bir üslupla konuşmaya başlar. Bu belâğ konuşma karşısında Hz. Peygamber (Sav) “Şurası muhakkak ki beyanda sihir vardır, şurası da muhakkak ki şiiirde de hikmetler vardır.” buyurmuştur. Ebu Davud, Edeb 95, (5011); Tirmizi, Edeb, 63, (2848)

lafzen ve harfiyen anlamak yerine, kast edilen manayı, daha doğrusu yazarın maksadını anlamaya çalışmalıdır.(Uçar, 1995: 33)

Şair, şiirin malzemesini basit bir tırtıla benzettir fakat şiirin bütünü kozadan çıkıp kanatlanmış bir kelebeğe benzer.(Uçar, 1995: 39) Şahin Uçar, eserlerinde vezin ve kafiye şiirin aslı unsuru değil gelenekten gelen yardımcı unsurları olarak görür. Hakiki sanat eseri hazır peteğin içine gizlenmiş bal gibidir. “Kafiye ‘ritm’i, iç anlamdan doğan vurgulamayı kuvvetlendiren bir alet olarak görülebilir. Şiirde ‘vezin, kafiye, form’ yahut musikide ‘usul, makam, form’ hazır petek gibidir. Gerçek şiir yahut musiki ise ‘peteğin içinde’dir.”(Uçar, 1995: 40)

Şiir hakkındaki düşüncelerini eserlerindeki müteferrik parçalarda dile getiren şair, bu görüşlerini *Şiir ve Ma’rifet* adlı yazısında derli toplu bir şekilde ifade eder. Bu yazıya göre şiir ile şuur aynı kökten gelmiş kelimelerdir. Dolayısıyla şiirde düşünce de vardır ve olmalıdır. Şiir de sezgi yoluyla elde edilen bir çeşit ilimdir. Şair, şiiri bilgiye ulaşma yollarından biri olarak telakki eder: “*Şiir kelimesi bizim dilimize Arapça’dan geçmiştir. Şuur kelimesi de aynı köktendir. Şiir kelimesinin kökü olan ‘şeara’ fiili Arapça lügatlerde kısaca “bilmek” diye tarif edilir. Kamus’ul-Muhit’e göre şeara ‘bilmek’ demektir. Bundan türeyen ‘şür’ ise bilhassa vezinli ve kafiyeli olarak ifade edilmiş malum edebî türdür. Buna göre şiir bilgi elde etme vasıtalarından biri olmak gerekir, kelime anlamı budur (şiirde bilgi yahut felsefe iyi olmaz diyen aydınlarımız, bu tarife göre ‘şür, şiir olmamalı’ demiş oluyor!). Peki ne çeşit bir bilgi elde etme usulü bu? Kısaca, ‘şiir sezgi vasıtası ile elde edilen bilgi çeşididir’ diyeceğim. Arapça’da şiir bu ma’nâdadır.*”(Uçar, 1991:25) Şairler, bir nevi gaybdan haber alan kâhin ya da mecnunlara benzer. Diğer insanlara göre daha hassas bir kalp ve ruh yapısına sahiptirler. İlham yoluyla kalbe gelen bilgileri, belli bir kompozisyonla düzenleyip edebî eserler ortaya koyan kişiler şair olabilmektedir.

Şiirin gerçeklikle ve düşünce ile sıkı bir ilişkisi vardır. Romancı kimliğiyle tanınan Tolstoy bu durumun delilidir. Uçar, bu konudaki düşüncelerini şu sözlerle pekiştirir: “*Şiir sanatı bir ilhamın, bir hadiseye karşı yeni bir bakış açısı, bir fikir veya her ne ise şairin hissedip düşündüğü şeyin, şiir tekniğine göre ifade edilmesinden ibarettir. ‘Şu şiirdir, bu değildir.’ de denemez. Hayatında tek mısra yazmamış olan Tolstoy için batılılar ‘Rusya’nın en büyük şairi’ derler ki gerçek de budur. Şiir sezgi diliyle varılmış ve ifade edilmiş gerçeklerdir.*” Uçar’a göre şiir, herkesin anlayabileceği şekilde sanatsız, açık, anlaşılır ve samimi olmalıdır.(Uçar, 1991: 26)

Şiirde mazmun da çok önemli bir unsurdur. Şahin Uçar *Varlığın Mânâ ve Mazmûnu* adlı eserinde “Mazmun” üzerine uzunca bir yazı kaleme almıştır. Mazmun hakkında lügatler, farklı anlamlar vermektedir. Şaire göre aslında lügatlerin mazmun tarifleri şüphelidir. Çünkü bu tanımlar, sadece “o

lügatlerin yazıldıkları zamanlarda” bir kelimedenden ne anlaşıldığı hakkında bir “tarihî kayıt”tan ibarettirler. Bu bakımdan lügat tarifleri de tarife muhtaçtır.(Uçar, 1995: 24)

Yazara göre “mazmun”, bir divan edebiyatı terimi olmaktan daha çok bir estetik ve metafizik konusudur.(Uçar, 1995: 9) Varlığın kendisi de bir mazmundur ve herkes bir şekilde kendine göre bir yol takip ederek onun sınırlarına nüfuz etmeye çalışmaktadır. Söylenen her söz bir mazmundur ve “Her kelâmın bir mazmunu vardır. Mazmun kelimesinin kendisi dahi aslında bir istiareddir. Mecazi olarak, şairin ilhamının eseri olan kelimelerin, zahiri (dışarıdan görünen) manasına ilaveten ‘kelâmın derununda gizli kalan mânâsı’na dahi mazmun denilmiştir. Onun içindir ki ‘el-mânâ fî batnî’ş-şâir’ derler: ‘Mânâ şâirin karnındadır.’ Devenin karnındaki henüz doğmamış yavrusu nasıl mazmun ise şairin karnındaki mânâ da öyle bir mazmundur. Demek ki mazmun, görünen mânânın delâlet ettiği bâtnî mânâdır.”(Uçar, 1995: 16)

Divan edebiyatında kullanılan kelime ve kavramların anlam derinliğinden dolayı bu edebiyat için dahi “mazmunlar edebiyatı” derler. Ve mazmun kelimesi adeta bir divan edebiyatı terimi olarak görülmekte, şiire has bir kavram olarak addedilmektedir. Hâlbuki “mazmun bir divan edebiyatı terimi olduktan başka, her sözde mazmun olmalıdır; şiirde de nesirde de mazmun vardır.”(Uçar, 1995: 36)

Şahin Uçar, *Dîvân*’ında kendini “şeydâ bir şâir” olarak tanımlar. Uçar, modern şiirlerinden oluşan “*Mâlihulyâ*” adlı kitabındaki “*Muvaşşah*” adlı şiirinde de şiirlerini nasıl yazdığıyla ilgili düşüncelerini şu mısralarla dile getirir:

Çâresiz ve yalnızca yenmek için zamânı
Bu gecede bir kahvede şiirler yazıyorum:

Şu yağmurlu gecede sigara dumanından
Zamânı süzüyorum: zamanın her ânından
Çıkıyor bir kafiye-bir hayal ormanından

Sisli bir orman gibi sigaramın dumanı
Bu ormana mısralar yazıyor... bozuyorum

Çâresiz ve yalnızca aşmak için zamânı
Zamânın kemirdiği beynimi kazıyorum
Yazdığım her mısra bir ızdırap armağanı (Uçar, 1997: 75)

3.3. Müzisyenliği

Şahin Uçar'ın başka bir yönü de bestekâr ve musikişinas olmasıdır. Bu özelliklerinden dolayı Yılmaz Öztuna, *Türk Musikisi Ansiklopedisi*'ne Şahin Uçar maddesini de eklemiştir. Kendisi bir dönem müzik öğretmenliği de yapmıştır. Uçar'da müzik merakı çocukluğunda başlamıştır. Atatürk Ortaokulundaki müzik öğretmeni Hikmet Bey'den keman dersi almış ve Batı müziğine ait bazı parçaları öğrenmiştir. Sonraki yıllarda Türk müziğine ilgi duymuş ve kendi gayretleriyle Dede Efendi'nin Rast Kâr-ı Nev'i *gözümde dâim hayâl-i cânâ*'nın notalarını öğrenmiştir. Türk musikisine ait kaynaklara ulaşmakta zorlanan Şahin Uçar, o dönemde *Hayat Tarih Mecmuası*'nı neşreden Yılmaz Öztuna'ya mektup yazarak ondan *Türk Musikisi Lügati*'ni ve Suphi Ezgi'nin *Nazari ve Ameli Türk Musikisi* adlı eseri talep etmiştir. Öztuna'dan "Bu kitaplar tamamen tükenmiştir, mevcudu olmadığı için temini de mümkün değildir." cevabını alan Uçar, yine özel gayretleriyle *Fuat Köprülü'nün Türk Edebiyatında İlk Mutasavvıflar* kitabının sonundaki 5-10 ilahiyi besteleyip okumuştur.(Uçar, 2006: 216-217)

Müziğe de diğer klasik sanatlar kadar meraklı olan Şahin Uçar, üniversitedeki hocası Süheyl Ünver'in teşviki ve yönlendirmesi ile önemli musikişinas ve bestekârlardan hususi dersler alma şansına kavuşmuştur. Bu sayede hattat, musikişinas hafız Kemal Batanay ve bestekâr, müzisyen, şarkıcı Münir Nurettin Selçuk gibi meşhur ve büyük musikişinaslardan ders almıştır.(Uçar, 2017)

Mandolin, keman, tar, tambur gibi enstrümanları çalıp klasik Türk musikisi alanında besteler yapabilen Şahin Uçar, musiki kavramları ve terminolojisine de hâkim bir sanatkârdır. Bu konudaki görüşlerini de çeşitli vesilelerle dile getirmiştir. Aşağıdaki cümleler onun müzik bilgisini anlamak bakımından dikkate değerdir: "*İrticalen gelen nağmelerin bir beste sayılabilmesi için, irticali kompozisyon üzerinde çalışılıp, düzenlenip, kaydedilmesi; notaya alınması lazım. Malum ya, beste bağlanmış demektir; o besteyi teşkil eden seslerin ve nağmelerin bir daha unutulmaması için, gerek usul gerek makam yönünden, her sesin zaman içindeki akışının perde perde bağlanması suretiyle tespiti asıldır. Böylece zaman içinde geçici bir seda ihtizazından ibaret olan uçucu ses ve nağmeler hafızada yerleşip hatırlanabilecek şekilde bir forma, sesleri zapturapta alan bir şekle bağlanmış olur. Bir bestem var diyebilmek için illa notaya almak gerekmez ama istendiği anda notaya alınabilecek şekilde hatırlanabilir olmalı ki bestelenmiş sayılabilsin.*" (Uçar, 2006: 221)

Klasik musiki hakkındaki düşüncelerini bu şekilde beyan eden Uçar, bir de klasik sanatlara karşı kayıtsızlık içinde olan zamaneye sitemini dile getirir:

“Ama modern zamanların gürültüsü içinde bizim klasik üslubun bestelerini işitecek bir kulak mı kaldı? Her güzel şeye karşı sağırлаştıran ve hatta ilaveten, dilsizleştiren ve körleştiren bir çağda yaşıyoruz. Ne var ki, bu ‘reh-i sengsâre düşüp kırılan şişe-i rindânı’ şimdi nasıl tamir edelim?” (Uçar, 2006: 221)

Yılmaz Öztuna’nın iki ciltlik *Türk Musikisi Ansiklopedisi* hakkında “Musikimizin mecellesi denebilecek iki cild-i muhalled: Her şey gayet güzel kodifiye edilmiş ve yerli yerinde güzel bir üslupla yazılmış.” teşhisini koyan sanatçı, Yılmaz Öztuna’ya da “Türk Musikisini ve mahfuzatını deryâ-yı hiçiye dalmaktan kurtaran böyle muhteşem bir ansiklopedi yazdığı için üstada Barekallah diyorum.” (Uçar, 2006: 222) diyerek şükranlarını dile getirir. Öztuna’nın hazırladığı bu ansiklopediye göre Şahin Uçar’ın besteleri şunlardır:

1) Bestenigâr Ağır Aksak Semai (Gönlümüzün hoşça bir elhânı var, belirtilmeyen bütün parçaların güfteleri bestekârındır), 2) Bestenigâr Yürük Semai (Gülüm şöyle, gülüm böyle demektir yâre mu’tadım, Nedim), 3) Bestenigâr Sofyan İlahi (Yâr ü var Allahü Ekber), 4) Hüzzam Sofyan İlahi (Hak bir gönül verdi bana, Yunus), 5) Hüzzam Sofyan İlahi (Çıkıdım erik dalına, Yunus), 6) Neva Nim Sofyan Nefes (Bilmek istersen seni, Hacı Bayram Veli); Şarkıları, 7) Acemaşiran Curcuna (Unuttuğum yıllar nerde o dünya?), 8) Evc Curcuna (Çal söyle güzel nağmelerin mest-i müdam et), 9) Evc Yürük Semai Azeri üslubunda Türkü (Hangi yerde vurdular o maralı?), 10) Hüseyini Sofyan (Ey âfet-i devrân sana hayrân olayım ben), 11) Hüseyini Sofyan Türkü (Ilgıt ılgıt esen seher yelleri, Karacaoğlan), 12) Hüseyini Yürük Semai Türkü (Ay bala beri gel beri), 13) Muhayyer Sofyan (Aceb ol dilber-i rânâ), 14) Nihavend Sofyan Çocuk Şarkısı (Güneşin battığı anda), 15) Rast Düyek güftesiz Mehter Marşı, 16) Rast curcuna (Gisûsuna cân mübtela), 17) Rast Yürük Semai (Sleep my love), 18) Segah Yürük Semai Çocuk Şarkısı (El ele çocuklar), 19) Segah Türk Aksağı (Sırma saçlarına bağlıdır gönlüm. (Öztuna, 2006: 457)

Sanatçının klasik Türk müziği üslubundaki bazı besteleri TRT tarafından incelenmiş ve 1987 yılında TRT repertuarına alınmıştır.

3.4. Hattatlığı

Şahin Uçar’ın dikkat çekici bir vasfı da hattatlığıdır. Uçar’ın, *Kültür, Teknoloji ve Sanat Yazıları* adlı eserinde hat sanatıyla alakalı *Hat Sanatı Hakkında* başlıklı bir makalesi bulunmaktadır. Bu makale, yazarın bu sanatla ilgili ilmî derinliğini de gösterir. Söz konusu yazıda Uçar, bu İslam sanatını “Hat sanatı, Arap alfabesinin en derin ifadesini Türk dehasıyla yoğrularak bulduğu mücerret bir sanattır.” (Uçar, 2012c: 91) şeklinde tanımlar. Aynı yazının devamında ise Uçar, hat sanatının derin bir ma’nâ âlemiyle yüklü bir sanat olduğunu ifade eder. Onda asırların tekâmülünün ürünü olanengin bir

mimarî, ahenk ve uyum dolu bir mûsikî ile lirizmin, muazzam şiiriyetinin varlığını vurgular.(Uçar, 2012c: 96)

Şahin Uçar, 1989 yılında Ankara Valiliğinin organize ettiği bir *Hat ve Tezyinat* sergisi açmıştır. Özellikle Kûfi hatta meraklı olan sanatçı, Süheyl Ünver'den, Süslemeli Kufi kaligrafisi (1968-72); Kemal Batanay'dan, Talik,(1969-72); Hâmid Aytaç'tan, Sülûs (1970-72) ve Mehmet Receb Berk'ten, Nesih (1970-71) dersleri almıştır. Besmele ve Fatiha suresi hat sanatıyla yazdığı önemli eserleridir.

3.5. Müzehhipliği

Şahin Uçar, müzehhip kimliğiyle de tanınan bir sanatçıdır. Tezhip sanatı alanındaki dersini, İstanbul Üniversitesinden hocası Ord. Prof. Dr. Süheyl Ünver'den almıştır.(1968-72) Şairin, Şule Yayınları'ndan çıkan *Dîvân*'ının kapağında da kendi sanat ürünü olan tezhip ve hat sanatının örneği bulunmaktadır.(Uçar, 2011a)

4. Şahin Uçar'ın *Dîvân*'ı

Şeydâ Dîvânı olarak da bilinen eser, şairin klasik usul ve üslupta tertip ettiği, divan edebiyatı nazım şekillerini ihtiva eden eseridir. Şahin Uçar, bu eserini öğretmenlik yıllarında (1973-1976), Sivas'ta yazmıştır.(Uçar, 1997: 5)

4.1. Muhteva ve Şekil Özellikleri

4.1.1. Muhteva Özellikleri

Eserin giriş kısmında, şairin kaleme aldığı iki yazı vardır. Bu yazılardan birincisi *Uluslararası Fuzûlî Sempozyumu*'nda, Şahin Uçar'ın, *Dîvân*'ı hakkında yaptığı konuşma metnidir. Diğeri ise eser hakkında yazılmış mukaddime mahiyetinde bir yazıdır.

Uçar'ın *Dîvân*'ı, 1994 yılında yapılan *Fuzûlî Sempozyumu*'nda dinleyicilere *Şeydâ Dîvânı: 20. Yüzyılda Fuzûlî'ye Yazılmış Bir Nazire* şeklinde sunulur.(Uçar, 2011a: 9) Şair, bu takdim karşısında “*Dostlar teveccüh göstermişler; bizim divançe-i kemînemiz Şeydâ Dîvânı için Fuzûlî Dîvânı'na nazire demişler. Min gayri haddin, eğerçi Fuzûlî'yi üstat bilirim, lâkin küçücük dîvançemi üstadın divanuna nazire saymak bence caiz değildir. Şu kadar var ki, üstadın rûh-i asâlet-meâbindan müstefîd olduk, kalbimizde muhabbet-i Fuzûlî hâsıl oldu, şiir vadisinde Fuzûlî'yi taklit ettik.*”(Uçar, 2011a, ss. 11-12) diyerek eserinin *Fuzûlî Dîvânı*'na nazire olamayacağını ve fakat “şiir vadisinde” 16. yüzyıl divan şairi Fuzûlî'den etkilendiğini dile getirmiştir. Şahin Uçar, Fuzûlî hakkındaki sevgisini Hz. Mevlana'nın bir sözüyle dile getirir: “Rûhühü rûhi,

aynühü aynî: Onun rûhu benim rûhum, gözü benim gözümdür.” Şair, Fuzûlî’ye nazire yapılamayacağını fakat onu diğer şairlerden daha çok sevdiği için onun yolundan gittiğini ve dolayısıyla *Dîvân*’ında onun tesiri olduğunu şu sözleriyle beyan eder: “Biz dahi, sâir şuarâ-yı dîvânı ihmâl edip üstâdın dîvânını talim ile az biraz kelâm-ı kibârını meşk ederek onun asil rûhu ile ülfet ettik. Hâlimizi hâline kaalimizi kaaline benzetmeye çalıştık. Tefekkür tarzımız tefekkür tarzına, sözümüz sözüne benzer ki bu eser-i muhabbet ve taklid sebebiyle hâsıl olmuştur. Birkaç mukayese ile bu tesirlerden bilebildiğimiz kadarını göstermeye çalışırız ve lâkin üstâdın dîvânına nazire yazmış olmak iddiamız elbette yoktur: Çünkü ol Hazret’e nazîr olamaz.”(Uçar, 2011a: 12) Şeydâ *Dîvân*’ında Fuzûlî’nin yalnız bir gazeline nazire yapılmış, bir gazeli de taştîr edilmiştir. (Uçar, 2011a: 94) Fakat Şeydâ *Dîvân*’ını okuyanlarda, şairin, “Fuzûlî vadisinde” bir divan yazdığı kanaati hâsıl olur.

Dîvân’ın ön sözündeki metinde şair, “söz söylemek” ve “söz dinlemek” mevzuları üzerinde de durur. Bu bahislerden hareketle şair, şiir hakkındaki bazı kanaatlerini beyan eder. Şaire göre, kelamın zemin ve zamanı müsait olunca, onun secili nesre ya da şiire dönüşmesi, içteki bu coşkunluğun dışa yansımaları ârifler nazarında makbuldür. Aşkın konuşulduğu söz vadisinde “Sâdelik ve haşmet aynı basit âhenk içinde buluşur: Tevâzu ve gurûr, ihtişam ve sefâlet, gedâ ve sultân, hayret ve heybet, kahır ve izzet dahi bir olur.”(Uçar, 2011a: 13) Şair, bu metinde, Şeydâ *Dîvân*’ını yazdığında henüz genç bir delikanlı olduğunu ve o dönemlerde “Kitâb-ı aşkdan meâl-i hüsn-i yâr bahsi”ni okuduğunu dile getirir. Zamanla mecaz yolundan hakikat talebi yoluna geçtiğini beyan eder. Metnin son bölümünde Uçar, gönlün bir sedef, sevgilinin de o sedef içindeki tek ve büyük inci gibi olabileceğini, sevgilinin yerinin gönül olduğunu, gönül ve sevgili ilişkisinin inci-sedef münasebetine benzediğini ifade eder. Şaire göre Allâh Teâlâ sırlarını, aşk makamında, âşıkların gerildikçe bir tel gibi hassasiyeti artan gönüllerine ilham eder. Aşk sarhoşu olan âşıkların diliyle bu sırlar beyan edilir. Bununla birlikte bazı sözler vardır ki anlaşılmasa ancak hissedilir, dile getirilemez. Şairin, bu vaziyetine şu beyti tercüman olur:

nihân etdim kelâmım gerçi ma’nâ âşikâr oldu³
söz oldu perde-i hüsnün o perde vasf-i yâr oldu

Beşir Ayvazoğlu *İslam Estetiği ve İnsan* adlı kitabında, Şahin Uçar’ın *Dîvân*’ı hakkında şunları söyler: “Şahin Uçar’ın “Şeydâ Divanı” (Sivas 1980), Fuzûlî vadisinde yazılmış ve klasik tarzda düzenlenmiş bir divandır ve bu özelliğiyle yirminci yüzyıl Türkiye’sinde bir benzeri yoktur. İran’da Azerî Türkleri arasında

³ Şahin Uçar’ın *Dîvân*’ında bütün mısralar küçük harfle başlamış, bazı kelimeler Türkçe olmalarına rağmen uzun ünlü ile yazılmıştır. Bu çalışmada şairin imlasına bağlı kalınmıştır.

geniş yankılar uyandıran Şeydâ Dîvân'ı, Fuzûlî edasında secili nesirle yazılmış bir 'Mukaddime'yle başlıyor."(Ayvazoğlu, 1989: 341)

Ayvazoğlu'nun da belirttiği gibi eserin mukaddimesi diyebileceğimiz ikinci yazı, klasik edebiyat geleneğimizde şair ve yazarların âdeti olduğu üzere, Besmele ile başlayıp Hamdele⁴ ile devam eder. Şair, eserini bir "gül dîvânı" ve "bûlbül niyazı" olarak tavsif eder. Şairin beyanına göre *Dîvân*'daki her şiir bir hasret nağmesi, şiirlerin her bir lafzı derin ve dikkatli bir düşüncenin meyvesidir. Şiirlerdeki güzellik sevgilinin parlak yanağının aksi, edasında noksanı var ise o da gönül derdinin dildeki aciziyetidir. Eserdeki şiirler, sevgilinin gül bahçesinden rengini almış gül ve reyhanlardır. Şairane bir eda ile yazılan bu mukaddime yazısında şair, aşkı şiirlerinin kaynağı olarak görür:

ârif ancak aşka eyler i'tibâr
çünkü aşkdır âlemi ta'rif eden
gönlüm ancak aşka eyler iktidâ
aşkıdır bu câhili ârif eden (Uçar, 2011a: 15)

Cenâb-ı Hakk, âlemi aşk uğruna yaratmıştır. Her zerre aşk ve şevkle hareket eder. Dünyaya sebep *küntü kenzen* sırrı olan aşktır. Şairin gönül bûlbülü aşkı terennüm eylemiş ve bu hususu, mesnevî nazım şekliyle yazdığı bir münacatında Uçar şöylece dile getirmiştir:

ey meni aşkıyla hayrân eyleyen
ey gönül sahnında cevân eyleyen

neyçün aşkın dilde bünyâd eyledin
neyçün ol bünyâdı berbâd eyledin

nerdesin göstermedin bir iltifat
bir adâlet eyleyip göster sıfat

gel sühânım sahnına göster cemâl
kıl sözümde âşikâr hüsn ü kemâl

sa'yimi meşkûr kıl ey bî-zevâl
ey şekûr ü ey latif ey zü'l-celâl (Uçar, 2011a: 16)

⁴ Hamdele: Elhamdülillâh cümlesinin kısaltılmış şekli. Hamdele Arapça'da menhût isim veya masdardır. İslâmiyet'in yayılmasından sonra çeşitli dua ve zikir cümleleri kısaltılarak "besmele", "salvele", "havkale" gibi yeni kelimeler meydana getirilmiştir. Hamdele de bunlardan biri olup, "Her türlü övgü Allah'a mahsustur" anlamına gelen "el-hamdü lillâh" şeklindeki dua ve zikir cümlesinin kısaltılmasıyla oluşturulmuştur.(Yavuz, 1997: 448)

Şahin Uçar, şiirle başladığı münacatına secili cümlelerle devam eder. Allâh Teâlâ'nın âşıklara lütfuyla yol göstermesini, bendesi olan şairi ihsanından mahrum eylememesini arzular. Şair, yazdığı divanı vesilesiyle ariflerin kendi derdine âgâh olmalarını ister. Çünkü dert ehli olanlar birbirlerinin hâllerini iyi bilir. Uçar, kalemini de kendine dert ortağı olarak görür. Gönül kalemi, şairin hem dilidir hem aşinasıdır hem de yoldaşındır. Geceleri can dostudur, onun hâline tercümandır. Şairin kalemi, yine mesnevî nazım şekliyle yazılan aşağıdaki mısralarla, onun hâlini dile getirir:

söyle ey cân dinleyin ey ârifân
sûr-ı aşkı üfle kim duysun cihân

ey kalem yaz bism-i şâhı evvelâ
şâh-ı şâhân kim yemîn etmiş sana

“ikra” emrin tut ki “ve mâ yesturûn”
hikmetinden doğmadır cümle fünûn

âşıkaanın yâri sensin ey kalem
tercümân-ı zârı sensin ey kalem

levh-i mahfuzdur senin âyinen âh
çâk çâk olmuş senin de sînen âh

sâzsın sen hatt-ı yârin sâzısın
ehl-i derdin yârisin hem-râzısın

kat'iderler başın âşıklar gibi
ser verip sır verme sâdıklar gibi

sîne-çâkız sen de ben de ey kalem
hem-zebân olmuş bize derd ü elem

sen neyistandan kesilmiş bir kamış
sanki çölde bir garipsin susamış

sana vermişler mürekkebe şerbetin
sen ararsın âb-i sâfın lezzetin

sen de ben de yâre hasret kalmışız
sen de ben de ehl-i gurbet olmuşuz

kaç asır bilmem aradın yâr sen
bana oldun mahrem-i esrâr sen

levh-i mahfuz hakkiçün ey âşinâ
nâle-i cangâhıma ol reh-nümâ

gel münâcât îdelim güç râhımız
râhımız âsân ider allâhımız. (Uçar, 2011a: 17)

Bu mesnevinin devamında şair, musammat gazel nazım şekliyle beş beyitlik bir şiir kaleme almıştır:

yâr ü vâr allâhü ekber kirdigâr allâhü ekber
kün-h-i kâr allâhü ekber sad-hezâr allâhü ekber

nakş-i sun'un ey kalemkâr dilde pinhân bir elif var
kıl humâr-î aşkını yâr hûşyâr allâhü ekber

hayy ü bâkî vird-i cânım mest-i aşkım pür-figânım
bülbül-î bâğım zebânım nağmekâr allâhü ekber

aklımın sensin penâhı gönlümün sensin ilâhı
hâmeme lutfet ilâhî ibtisâr allâhü ekber

hükmü yok şeydâ zemânın bilmesin nâm ü nişânın
ey kalem iklim-i cânın şâhı var allâhü ekber (Uçar, 2011a: 18)

Kalem, şairin gönlünü ve gönülden geçen arzuları en iyi bilen dostudur. Geceleri şairle ağlayıp onunla gülmüştür. Şahin Uçar, mensur ve sanatlı bir üslupla kaleme methiyeler dizmeye devam eder. Kaleme hitaben “*Vâr ol nağme-kâr-ı ciğer-gâh feryâd ü zârım oldun bir deste gül bağladın âşıkane tuhfe olsun nayistâne selâm olsun ölmeden evvel öldün gözyaşım ile dirildin nağmenle pâydâr ol uşşâka yâr ol.*” (Uçar, 2011a: 18) diyerek mukaddimeyi bitirir.

Eski edebiyatın vücuda gelmesinde dinî kültürün etkisi büyüktür. Kurân-ı Kerim, peygamber kıssaları, Hz. Peygamber’in hayatı, İslam Tarihi bu edebiyat geleneğini şekillendiren önemli muhteva unsurlarıdır. “Klasik Türk edebiyatı, muhtevası itibarıyla dinî yönü ağır basan bir edebiyattır. Bilhassa manzum eserlerde bu husus daha belirgin bir şekilde müşahede edilmektedir.” (Akkaya, 1998: 145) Şahin Uçar *Divân*’ının da, klasik edebiyat geleneğinde olduğu gibi, dinî ve tasavvufî yönü güçlü bir eser olduğu gözlenmektedir.

4.1.2. Nazım Şekilleri

Dîvân'ın şekil özellikleri incelendiğinde eserde iki kasîde, bir müsebbâ, otuz beş gazel, bir müstezâd, bir mersiye olduğunu görülür. *Musammatlar* bölümünde bir terkîb-i bend, bir terci'-i bend, bir müseddes, bir muhammes, bir murabba, bir de taştîr vardır. *Rubaiyyât* bölümünde ise otuz bir adet rubai vardır.

4.1.2.1. Kasideler

Dîvân'daki ilk kasidenin nazım türü tevhiddir. *Kasîde der tevhîd-i hazret-i bâri* adı verilen ve aruzun *mef'ûlü mef'âilü mef'âilü fe'ülün* kalıbıyla yazılan kaside otuz beyitten oluşur. *Dîvân*'daki ikinci kaside *Musammat kasîde der vasf-i hazân* adıyla başlar ve bu kasidede şair, sonbahar mevsimi ile aşk perişanı olan zatının vasıflarını beyan eder. Aruzun *fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün* kalıbıyla yazılan bu kaside ise on dört beyitten müteşekkildir. *Dîvân*'da kasidelerden sonra, divan geleneğinde âdet olduğu üzere, Hz. Peygamber'e hitaben *Der na't ü salât ber fahr-i kâinât* adıyla müsebbâ nazım şekliyle yazılmış dört bentlik bir naat örneği mevcuttur. Na'tin ikinci bendi Farsçadır. Diğer bentler klasik usulde, Osmanlı Türkçesi ile yazılmıştır.

4.1.2.2. Gazeller

Dîvân'ın en kapsamlı bölümünü gazellerin olduğu kısım oluşturur. Eserin giriş kısmındaki mukaddimede bir gazel, *Gazeliyyât* başlığıyla düzenlenen bölümde ise otuz dört gazel vardır. Gazeller elifba harf sırasına göre tertip edilmiştir. Arap elifbasındaki her harfle ilgili en az bir gazel olmakla birlikte Farsçadan alınan “çe” harfi ile de bir gazel vardır. “Re” harfi başlığıyla yazılan üç adet gazel mevcuttur. *Dîvân*'da harf tertibiyle yazılan gazellerin dışında Hz. Ali için Hz. Şâh-ı Velâyet'e Gazel adıyla bir gazel, ayrıca *Ebced hesabıyla Dündar Taşer'in Vefatına Tarih* ve *Ebced hesabı ile Fethi Gemuhluoğlu'nun Vefatına Tarih* başlıklarıyla da iki adet tarih gazeli bulunur. *Dîvân*'daki gazellerin beyit sayısı genelde beş olmakla beraber dört, altı ve yedi beyitli gazeller de mevcuttur.

İki tarih gazeli, şairin vefat eden iki dostu Dündar Taşer ve Fethi Gemuhluoğlu hakkında yazılmıştır. Şair bu iki gazelde dostlarına olan muhabbetini dile getirmekle beraber dostlarının vefat tarihlerini ebced hesabıyla verir.

4.1.2.3. Musammatlar

Dîvân'ın *Musammat* bölümü, altışar beyitlik beş bentten oluşan bir terkîb-i bend ile başlar. Terkîb-i bendin devamında yine altışar beyitlik beş bentten

oluşan bir terci'-i bend mevcuttur. Devamında ise beş bentlik bir müseddes, beş bentlik bir muhammes, beş dörtlüklü bir murabba ve Şahin Uçar'ın divan şairi Fuzûlî'nin "Dost bi-pervâ felek bi-rahm devrân bi-sükûn/Derd çoh hem-derd yoh düşmen gavî tâli' zebûn" beytiyle başlayan gazeline yaptığı on bentlik bir taştîr bulunmaktadır. *Dîvân*'ın son bölümü olan *Rubaiyyât*'ta ise şairin otuz bir rubaisi mevcuttur. Ayrıca Şahin Uçar, vefat eden eşi için *Hatice Uçar'ın azîz rûhuna...* başlığıyla da on beş bentlik bir mersiye yazmıştır.

4.2. Dil ve Anlatım

Dîvân'ın dil özellikleri tahlil edildiğinde, şairin klasik Osmanlı Türkçesi ve tamlamalarını kullandığı, bazı şiirlerinde Azerî Türkçesine ait kelimelere yer verdiği görülür. Kimi şiirlerinde Arapça-Türkçe, Farsça-Türkçe mülemma bentlere yer vermiştir.

Dîvân'ın giriş bölümündeki iki metnin üslup özellikleri incelendiğinde, Şahin Uçar'ın klasik nesir alanında da usta bir nâsir olduğu görülür. Her iki metinde de şair, klasik edebiyatın mensur metinlerinde olduğu gibi sanatlî ve secili⁵ bir üslup kullanmıştır. Numune olması bakımından, metinlerde dikkati çeken bazı bölümleri buraya kaydediyoruz:

"*Kelâmın zemîni ve zamanı mütenâsib olunca, müseccâ nesre ve şi're münkalib olması, cûş ü hurûşa geldikte terennüm etmesi ve dahi raks etmesi ârifler nezdinde câizdir.*"(Uçar, 2011a: 13) "*Bu bir dîvân-ı güldür bir niyâz-ı bülbüldür her şi'ri bir nağme-i tehassür her lafzı bir derûnî teemmüldür nağmesinde bir letâfet vâir ise yârin aks-i rûh-i tâbânıdır edâsında bir nakîsa vâir ise derd-i dilin acz-i lisânıdır gerçi gül reyhânı var ol yârdan la'l-i dil renk aldı ol gülzârdan.*"(Uçar, 2011a: 15)

4.3. Vezin Hususiyetleri

Şahin Uçar'ın aruz ölçüsünü kullanmakta başarılı bir sanatçı olduğu söylenebilir. Uçar, *Dîvân*'ında aruz ölçüsünün çeşitli kalıplarını kullanmıştır. Şairin aruz veznini kullanmaktaki maharetini göstermesi bakımından, bazı şiirlerinden beyit örnekleri ve bu beyitlerde kullanılan aruz kalıpları şöylece gösterilebilir:

⁵ Seci: Sözlükte sec' "güvercin, kumru vb. kuşların sonlarda aynı ses ögesini tekrar ederek ötmesi, dişi devenin tek düze ve uzun sesler çıkararak inlemesi, iki şeyin doğrulup düzgünleşerek birbirine denk ve benzer hale gelmesi" mânalarına gelir. Terim olarak "daha çok nesir halindeki metinlerde ifade bölüklerinin (fıkra) sonlarının aynı kafiye veya aynı vezinde ya da her ikisinde aynı olması" diye tanımlanır. Nesirde seci şiirdeki kafiyeye tekabül eder.(Durmuş, 2009: 273)

gül faslı gelip oldu gönül bülbül-i şeydâ
hem başladı efgâne görüp bir gül-i ra'nâ

Mef û lû Me fâ î lû Me fâ î lû Fe û lûn

geçdi vakti nev-behârın, gül-sitânın, lâle-zârın
gayri fırsat rûzigârın yahşi sakla gül-i' zârı

Fâ i lâ tûn Fâ i lâ tûn Fâ i lâ tûn Fâ i lûn

kara bahtım ki senin zülfüne bağlandı gönül
olabilmez kara-sevdâlara ümmîd-i necât

Fei lâ tûn Fei lâ tûn Fe i lâ tûn Fe i lûn

gönül dergâhının fetvâsıdır bu
şarâb-î aşk değil ümmü'l-habâis

Mefâilûn Mefâilûn Feülûn

bilmezem dünyâ vü mâ-fihâ nedir
lâ mıdır illâ mıdır leylâ mıdır

Fâilâtûn Fâilâtûn Fâilûn

visâl umdu gönlüm ne bilsin ki yâr
bu menzil ırakdır bu yol pür-hater

Fe û lûn Fe û lûn Fe û lûn Feul

eğer cân istesen benden ne âsân iş fedâ cânım
ne ihyâ eyledin cânım ne aldın cânı sultânım

Mefâî lûn Me fâî lûn Me fâ î lûn Me fâ î lûn

4.4. Şiir Örnekleri

Çalışmamızın bu bölümünde *Dîvân*'daki bazı şiir örneklerine yer veriyoruz. Seçilen şiirlerin, *Şeydâ Dîvânı*'ndaki farklı nazım şekillerinden olmasına ve şairin edebî şahsiyetini yansıtmaya özen gösterilmiştir.

Musammat kasîde der vasf-i hazân:

ey gül-i ruhsârı yârin gördün âhir rûzigârı
soldu reng-î i'tibârın geçdi devr-î tâb-dârı

geçdi vakti nev-behârın, gül-sitânın, lâle-zârın
gayri fırsat rûzigârın yahşi sakla gül-i' zârı

sâgar-i mül kâse-i gül hem nevâ-yi savt-i bülbül
nergis ü nesrîn ü sünbül hep fenâ-yi sâz-ı kârı

yoh şeqâyıq sürh-rûyi yoh benefşe reng ü bûyi
yoh sadâ-yi hayy-i hû-yi çeng ü santûr sâz-kârı

yâsemen devrî doluptur sûsen ü sünbül soluptur
böyle kim tenhâ kılıptır gül-sitân-i târümârı

her varâk âzürde titrer hal diliyle ey gül-i ter
rûzigâra bağıdır der her varâkın ihtiyârı

sû-be-sû evrâk-ı eşcâr hep dökülsün kılsun izhâr
bî-sebât-ı hüsn-i dildâr hem bakâ-yi kirdigârı

susdu tanbûr ûd ü neyler bes gönül hicrinle neyler
vasf-i aşk-i yâri söyler meskenimdir cûy kenârı

serde sevdâ dilde elhân gönlümün bir kâr-zârı
böyle kim bu çeşm-i giryân aşk-i yârin eşk-bârı

yok bir an sabr ü karârım hep muhâlif rûzigârım
aldı elden ihtiyârım nergis-i mest-i humârı

bir hazan yaprâğı cânım bir garîb-i bi-mekânım
bülbül-i bağım zebânım hicr-i yârin nağme-kârı

dil cünûn-i aşkı ta'lim eylesin kim yâri zâlim
gün be gün artar melâlim çünkü yok lutf-î nazârı

kaamet-i zîbâ-yi dildâr bâis-i hüzn oldu her-bâr
sîneme dağ gönle efkâr hüsn ü ânın yâdigârı

âşık-i şeydâ-yi gör kim ârif-i billâh ü âlim
kân-i cevherdir şüirim rûh-i yârin ber-güzârı (Uçar, 2011a: 27-29)

Na't

es-salât ü ve's-selâm ey Mustafâ
yâd-ı nâmındır veren kalbe safâ
es-salât ü ve's-selâm ey müçtebâ
dilde aşkın dilde nâmın dâimâ
es-salât ü ve's-selâm ey murtazâ
çünkü aşkınla bulur gönlüm şifâ
es-salât ü ve's-selâm ey mustafâ

es-salât ü ve's-selâmü bî-şümâr
es-salâ ey ebr-vâr rahmet-nisâr
es-salâ ey gül-i'zâr ey rûh-i yâr
es-salâ ey âşikân râ dest-kâr
es-salâ ey evliyâ râ şehriyâr
es-salâ ey enbiyâ râ şâh-vâr
es-salât ü ve's-selâm ey mustafâ

“rahmeten lil-âlemîn”sin nâm-dâr
ümmete senden şerîat yâdigâr
âşıkân eyler seninle iftihar
âşinâ-yi zü'le-celâlsin âşikâr
ben nice vasf eyleyim ey şehsüvâr
kim seni medh eylemiştir kirdigâr
es-salât ü ve's-selâm ey mustafâ

der sana “levlâke levlâk “rabbenâ
sen “alâ hulkin azîm”sin ey şehâ
hem “şefi'ül-müznibîn“sin hem şifâ
biz günehkâr ümmete “vâ ümmetâ!”
dersin ammâ yârın ey şâh-ı vefâ
kıl şefâat şahîn-i hayrânına
es-salât ü ve's-selâm ey Mustafa (Uçar, 2011a: 30-32)

Gazeliyyât**1**

mecnûn menem âşık-ı dîvâne-i leylâ
gül rûyine yâr oldu gönül bülbül-i şeydâ

men gül üzünün dilde nihân aksini görgeç
bildim ki ezelden beri sevdim seni câna

şûrîde gönüldür ne biler kadrini ey gül
hâşâ ki tutam men seni leylâ ile hem-tâ

men mest-i elestem severem yâri ezelden
aşkın dil-i şeydâda olup cân ile peydâ

şeydâ senin aşkın nice bülbül gibi söyler
peydâ olalı dilde bu aşk-i gül-i ra'nâ (Uçar, 2011a: 35)

2

gönül derd ü belâya oldu bâis
gönülde bu muhabbet oldu hâdis

gönül dergâhıdır hüsnün ve aşkın
ki onda aşk olur dâim mebâhis

gönül dergâhının fetvâsıdır bu
şarâb-i aşk değil ümmü'l-habâis

gönül aşkın tahammür mâyesidir
şarâb-i aşk yâr ol hâle vâris

gönül gonca gibi der "küntü kenzen"
gönülde nakleder şeydâ muhaddis (Uçar, 2011a: 38)

3

gül faslı gönül sen dahi gül goncası tek aç
ümmîdi bırakma yürü cânânına el aç

leylâ gibi sûretde kalıp olma ki gümrâh
mecnûn olup akl ehlini terk eyle hemen kaç

ey dil hele şeyh san'an'a ta'neyleme gâfil
müşkîl bu ki yar büt gibidir sen tapasan haç

aşkın benim îmânımı gâret kılıp amma
ol aşk ile meşbû imiş evvel nece yalvaç

ey âşık ı şeydâ gönül esrârını fâş et
meydân-i sühân içre yine dürr ü güher saç (Uçar, 2011a: 40)

4

kâmet-i dildâr aceb tûbâ mıdır
ol hırâmân serv-kâd cânâ mıdır

tâ ezelden rû-nümâ peymânede
gördüğüm hüsn ol gül-i ra'nâ mıdır

bilmezem dünyâ vü mâ-fihâ nedir
lâ mıdır illâ mıdır leylâ mıdır

ser-hoşam döndükçe dünyâ başıma
dil kıyâm etmekde bi-pervâ mıdır

yâ niçün dönmektedir çarh-i ezel
âşık-ı zârın gibi şeydâ mıdır (Uçar, 2011a: 45)

5

cehli nâdân hergiz etmez i'tirâf
çünkü tutmuş bir tarîk-i ihtilâf

ihtirâm eyler mi nâdân âşıkâ
anca eyler harc-ı âlem çokca lâf

gâhi aydır gâhi hurşit menzili
gâhi sîmürgün mekân-ı kûh-i kâf

görmemiş hiç aşk râhın bî-haber
eylemiş câhil bu yoldan inhirâf

yok sana şeydâ gönül ma'kes bugün
yok senin kalbin gibi âyîne sâf (Uçar, 2011a: 57)

6

dil sadef ü cânân ona şeh-vâr olur ancak
dil aşk ile bir vâkıf-ı esrâr olur ancak

dil nağme-i ummân-ı terennüm eder ammâ
ma'kes ona bu kubbe-i devvâr olur ancak

dil mest bu câm olmada bir âlem-i gülgün
açtıkca gözüm kan yaşı reptâr olur ancak

dil şerh edemez bâri sabâ söylese yâre
nutkum tutulur yâr dil-âzâr olur ancak

dil derdine şeydâ yine bigâne mi cânâ
divâne gönül sende bu bâzâr olur ancak (Uçar, 2011a: 58)

7

senden ilhâm aldı cânâ dil müdâm
çünkü sensin zikr ü fikrim subh ü şâm

sunmadın bir câm haste gönlüme
çün devâ-yi âb-ı la'lindir merâm

ey sabâ sen yâre arzet hâlimi
var haber ver belki söyler bir kelâm

men sabâden nâfe-i zülf isterem
ol verir fermân-ı katlimden peyâm

âşık-ı şeydâya sâgar yâr olur
sun pey-â-pey câmı sâkî ber-devâm (Uçar, 2011a: 61)

Hız. Şâh-ı Velâyet'e Gazel

ey dü-dârın tâc-dârı, yâ Ali
mülk-i aşkın şehriyârı, yâ Ali

bağrımâ derd-i Hüseyin-i kerbelâ
urdu zahm-î zülfikaarı yâ Ali

anda görmüş nüh-felek kim âşıkın
bes nedir bu kâr-ı zârî yâ Ali

ruz ü şeb aşk ellerinde gönlümüz
subh ü şâmî zârî zârî yâ Ali

ehl-i beytin aşkıdır cân ü dilin
bir medâr-ı iftihârî yâ Ali

var mı senden özge yâri şâhinin
hayder-î kerrâr-ı bârî yâ Ali (Uçar, 2011a: 66)

Ebced hesabıyla Dünder Taşer'in Vefatına Tarih

Alp-erendi hazret-i Dünder Taşer
Göçdü eyvâh çünkü fânidir beşer

Âşıkânın oldu mahzûn cümlesi
Mülk-i rûm'ü etdi istilâ kader

Gerçi hakk indinde makbûl olmalı
Kaldı ammâ milleti zîr-ü zeber

“Ehl-i hakdan gitdi Dünder fâtihâ” (1392)*
Tığ-i gaflet Hayderi eyler heder

Mevt erişdi nâgehân hükm-i kazâ
“Şahin'im Dünder Taşer etdi sefer”** (Uçar, 2011a: 67)

*Ebced hesabıyla hicri 1392 tarihi.

** Ebced hesabıyla milâdî 1972 tarihi.

Müstezâd

mihrâb ola kaaşın mene ey büt ne güzelsen
ayyâr hilâlin

her şâm ü seher çeşmim için mehr-i ezelsen
dil bâğ-ı hayâlin

gör mehr-i dirahşânı ki aks etdi gönülden
hüsnün gibi ey yâr

ol hüsn ile dillerde gezer darb-ı meselsen
burhân-ı cemâlin

bağlandı gönül zülf-i perişâna ezelden
ber-dârı bu mansûr

ey âh çeken zülf ile hâl ömre bedelsen
bir hayli vebâlin

dil hâlet-i sevdâ ile mecnûne dönüp yâr
söyler bunu her bâr

ol “çeşme-i hayvân” lebin bir dile gelsin
gül zarf-ı zülâlin

güller gibi açdıkca güler gonca dehânı
bir tâze gülüm var

güldü dedi şeydâ beli üstâd-ı gazelsen
var sihr-i helâlin (Uçar, 2011a: 69-70)

Mersiye

Hatice Uçar’ın azîz rûhuna...
eyvâh gülüm soldu harâb oldu gülistân
çerh eyledi devrân
bûlbûl yine nalân

gün doğdu çerâğ söndü kalan eğreti dünyâ
ma’nâsı yok ammâ
devretmede hâlâ

muzlim geceler toprağın altında o cânân
cânım gibi cânân
zindanlara mihmân

gök kubbesi hâlâ yine dilsiz ve mutantan
kahr olsa da insân
gökler için âsân

âlem yine âlem yine bu kubbe-i hadrâ
durmakta muallâ
gök çökmedi hâlâ

dil derd-i derûnüyle kalır baş başa ammâ
yâdında o cânâ
dil hane-i azrâ

feryâdıma ma'kes olur ol kubbe-i tannân
kalbimde pür-efgaan
ummân-ı hurûşân

devretmede anda
bir nağme-i hicrân
hicrân, yine hicrân

rü'yâ gibi geçdi hani ol kâkül-i turrâ
sünbül gibi hayfâ
soldu yine hulyâ

âlemde ne gün gördü hazân oldu bahârı
gün görmedi bâri
ol gonce i'zârı

bir “şâm-ı garîbân”e erip mehr-i temâşâ
sönmüş gibi gûyâ
başlar şeb-i yeldâ

mevcûd ile ma'dum gibi dünya ile ukbâ
dünyâ dahi rü'yâ
müşkil bu muammâ

mevcûd ise varlık nedir encâm-ı karârı
câmi' yoğu vâri
esrâr-ı mezârı

zulmetlere gark eyledin ol nakş-i nigârı
ol çeşm-i humârı
yaktın dil-i zârı

ya râb benim isyânıma tuğyânıma bakma
zulmetde mi cânâ
zulmette bırakma
zulmette bırakma (Uçar, 2011a: 71-73)

Müseddes

bugün gördüm gül-i handân açılmış rengi âl olmuş
değişmiş sev-i serkeş kaddi gûyâ gül-nihâl olmuş
tebessümler pür-istihzâ bakış vâ'd-i visâl olmuş
ne hâletdir bilmem acep ben bi-mecâl olmuş
dedim yârim lutufdur ihtimaldir bu dedi yoh yoh
buna hiç ihtimal yohtur bu bir fikr-i muhâl olmuş

eğer cân istesen benden ne âsân iş fedâ cânım
ne ihyâ eyledin cânım ne aldın cânı sultânım
ne yapsın âşık-i zârın nedir fermân-i cânânım
bu bâzâr-ı muhabbettir nedir bilmem ki noksânım
dedim al gönlü yahut ver, ne haldir bu dedi yoh yoh
sana lutfeylemek olmaz nasîbin bu melâl olmuş

efendim yoh mürüvvet sende ya insâf yoh aslâ
ne âzâd eyledin cânım ne ihsân eyledin ammâ
şikâyet eylesem senden demişsin bes ne bu gavgâ
benim yoh bir suçum cânâ senindir bu dil-i şeydâ
dedim cânân az et cevri vebâldir bu dedi yoh yoh
vebâlim yoh benim bunda bana çünkü helâl olmuş

temennâdan usanmaz cânım ey gül sendedir derman
elimde ihtiyarım yoh benim guyâ senin fermân
beğenmezsen de gül-çehrem senin hâr-i gülündür cân
ne mümkün âşika hicrân ne kabil hüsnüne noksân
dedim vaslın da mümkindir misaldir bu dedi yoh yoh
buna bir kılca imkân olmayıp ancak hayâl olmuş

belâdır ya cezâdır bu perîşân olduğum bilmez
ya feryâdım işitmez ya ben insân olduğum bilmez
tegâfûl eyleyüben sâhib-i cân olduğum bilmez
ne dersin âşık-i şeydâ ciğer-kan olduğum bilmez
dedim mahvoldu cânım irtihaldir bu dedi yoh yoh
benim âşıklarım ölmez ki ancak pây-mâl olmuş (Uçar, 2011a: 87-89)

Murabba

bir gül aşkıyla gönül bülbülüm eylerdi figan
bes ki firkat günüdür geldi gönül vakt-i hazân
koydu hasret meni cânânıma hırmân-ı zamân
el-emân âteş-i hicrânın elinden el-emân

dil-i şeydâda senin yâd-ı cemâlin kaldı
gitdin amma ki dile hüsn-i hayalin kaldı
bize şeydâ-dil ü hüsrân ü melâlin kaldı
el-emân âteş-i hicrânın elinden el-emân

kalbime nâveg-i müjgânın açıp yâre benim
dil-i mecnûnumu yâdın kılıp âvâre benim
yetmedî nâz ü niyazım gül-i ruhsâre benim
el-emân âteş-i hicrânın elinden el-emân

saldı âteşlere sevdâ meni ammâ ne deyim
oldu sevdâ bize bir turfe muammâ ne deyim
ki bu hummâ ile mecnun oluben yâ ne deyim
el-emân âteş-i hicrânın elinden el-emân

nicedir âşık-ı şeydâ ki cüdâdır senden
görmedim bû-yi vefâ bu ne belâdır senden
neylesin kârı budur âh ü sadâdır senden
el-emân âteş-i hicrânın elinden el-emân (Uçar, 2011a: 92-93)

Fuzûlî'nin Gazeline Taştîr

dost bî-pervâ felek bî-rahm devrân bî-sükûn
baht-ı nâ-sâzım goyup tenhâde yoh bir reh-nümûn
âşinâ yoh hâle kim şerh eyleyem derd-i derûn
çâk çâk olmuşsa sinem dök ki çeşmim sen de hûn
derd çoh hem-derd yoh düşmen gavî tâli' zebûn

sâye-i ümmîd zâil âfitâb-ı şevk germ
âh-i âteşzâr-ı dilden mâh-ı tâbım etdi şerm
şefgatinden riggatinden galb-i zârım oldu nerm
eylemiş dil galibâ deryâ-yi aşğın içre cürm
rütbe-i idbâr âlî pâye-i tedbîr dîn

akl dîn-himmet sadâ-yî tâ'ne bir yirden bülend
serde kim var aşğ-ı mecnûn gönlümüz zencîr-bend
nâsihin çok terg-i aşğın dinlerem her günki pend
heç halâs imkânı yoh kim târ-ı zülfündür kemend
baht kem-şefgat belâ-yi aşğ gün günden füzûn

men garîb ü râh-ı mülk-i vasl pür-teşvîş ü mekr
menzil-i dildârı bilmez âşığ-î bî-hûş-i sekr
men ne âkil âşigam yoh kim eylerem hep yâri zikr
men ki bilsem eyliyerdim çerh-i dîn ü dehri fikr
men harîf ü sâde levh ü dehr pür nakş-i füsûn

her sehî-gad cilvesi bir seyl-i tûfân-ı belâ
her gül-î gülzâr büyü nâfe-î “kaaalû belâ”
kadd-i dildâr bir elifdir hem nihânî bir sadâ
nergis-î mest fitneler eyler ki peydâ ibtidâ
her hilâl ebrû kaşı bir ser-hat-î meşk-î cünûn

yelde berg-î lâle tek temkîn-i dâniş bî-sebât
ol hevâ-yî aşğdan neşv ü nemâ eyler nebât
gül bu bezmin eylemez mî sâzınâ bir iltifat
eyle terk kıl hayâtın kim doğâr andan hayât
suda ağıs-î servi tek te'sir-i devlet vâj-gûn

ser-had-î matlûb pür mihnet tarîk-î imtihân
serserî âşık ne bilsin kim nedir râh-i cihân
bes ki olmaz âşıkâ gülzâr-ı dil râzı nihân
eyleyir her menzil-î râhında ol min bir figân
menzil-î maksûd pür-âsîb râh-î âzmûn

şâhid-i maksad nevâ-yî çeng tek perde-nişin
âşık-ı sâdik ne bilsin müşğ-i çîn-î yâsemin
bes dil-î şeydâya aşkın oldu hem iymân ü din

tıfl-ı nâzım kâse-i gül kim senin tek nâzenîn
sâgar-î işret habâb-î sâf-i sahbâ tek nigûn

tefriga hâsıl tarîg-i mülk-i cem'iyet mahûf
bir benim tek âşıkın ikbâline yuf devre yûf
lâle rengin seçmezem men akseden reng-î tuyûf
çeşm-i âşık perdelenmiş şems-i dil tutmuş kûsûf
âh bilmen neyleyem yoh bir muvâfık reh-nümûn

çihre-i zerdin Fuzûlî'nin dutupdur eşk-i âl
öyle sönmüş nûr-i çeşmim seçmeyir hiçbir hayâl
dilde lâkin yâr hayâli bulmayıp aslâ zevâl
gör ki ruhsârıyla cânân anda gösterdi cemâl
gör ana ne rengler geçmiş sipihr-î nil-gûn (Uçar, 2011a: 94-97)

Rubaiyyât

1

cânâne dedim al sana cânım da fedâ
cânân dedi almam neye lazım bu bahâ
can verme benim gönlümü al sen dedi bes
bilmem ne deyim men sana ey cân-fezâ (Uçar, 2011a: 101)

2

bir dâm-ı belâ zülfün ey hûri-sıfat
yok sabr ü sebâtım yok ümmîd-i necât
bend eyleyeli zülfün zinciri meni
ol kayd-ı hayâtım var ger yoksa sebat (Uçar, 2011a: 103)

3

sultânım yoh, cânanım, cânım yoh
sabrım yoh, derdim çoh, dermânım yoh
ikbâlim ser-nigûn ü kem bahtım dûn
iymânım var yâ-hû isyânım yoh (Uçar, 2011a: 107)

4

ey dildâr aşkındır kalbimde çerâğ
kaddin sevdâsından sînemde bu dağ
fer vermezsen ger gül-rûhünle dile
çeksın cânım sensiz cismimden ayağ (Uçar, 2011a: 120)

5

âyine-i iskendere benzer dil-i pāk
 bin sûreti resmeyledi bes sîne-i çâk
 sînemde muammâ değil açmıŖsa bu gül
 mûtâdı budur bin gül açar olsa da hâk (Uçar, 2011a: 123)

SONUÇ

Bu çalışmada tarihçi, hattat, musikişinas, müzehhib, akademisyen, şair Şahin Uçar'ın hayatı, sanatı, eserleri özellikle de *Şeydâ Dîvânı* incelenmiştir. Uçar, hem modern şiirleri olan hem de klasik edebiyatımıza hâkim, mürettep dîvân sahibi bir şairdir.

İslamî Dönem Türk edebiyatının çok mühim bir kolu olan klasik Türk şiiri, kültür ve medeniyetimizin şekillenmesinde önemli rol oynamıştır. Özellikle Osmanlı Devleti'nde padişahın şeyhülislama, ilim adamlarından zanaat ehline kadar birçok insan, bu şiirle meşgul olmuş ve asırlar boyu binlerce divan tertip etmişlerdir. Çeşitli sosyal, siyasî, tarihî ve kültürel sebeplerden dolayı, IX. yüzyılın ikinci yarısından itibaren divan şiirine olan rağbet azalmıştır. Fakat uzun bir zaman diliminde kültür ve edebiyatımızda önemli rol oynayan klasik şiirimiz, milletimizin düşünce ve hayal dünyasından bütün bütün silinmemiştir. Muhtelif şairler tarafından varlığını günümüze kadar sürdürmüştür.

Özellikle Tanzimat'tan sonra yerini modern şiir geleneğine bırakan divan şiirinin fırsat buldukça yeni ve farklı damarlardan filizlendiği görülmektedir. Bu durumun en bariz örneği Sivaslı tarihçi-yazar-şair Şahin Uçar'ın *Dîvânı*'dır. İlk baskısı 1981 yılında yapılan *Şeydâ Dîvânı*, klasik divan tertibinin bütün özelliklerini taşıyan bir eserdir. Eserde gazel, kaside, terkib-i bent, rubai, murabba, muhammes, müseddes, taştir vb. nazım şekilleri ile tevhid, münacat, na't, mersiye gibi nazım türlerinin örneklerini görmek mümkündür. *Şeydâ Dîvânı*, divan şiirinin etkisini günümüzde de devam ettirdiğinin bir göstergesidir. Bu eser, milletin estetik haz ve heyecanını asırlar boyu dile getiren bir edebiyat geleneğinin, milletin ruh dünyasından kolay kolay silinemeyeceğinin ispatıdır.

KAYNAKÇA

AKKAYA, Hüseyin (1998). "Nevres-i Kadim'in Gazve-i Bedr Adlı Mesnevisi", *Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Sayı: 2. s.s. 145-179.
 AKKUŞAK, Osman (2002, Ocak 28). "Şahin Uçar'ın 'Mâlihülya'sı", *Yenişafak Gazetesi*.

- AKTAŞ, Hasan (2021). "Bâyezîd Makaamesi", <https://sahinucar.com.tr/bayezid-makaamesi/> (E.T. 28. 05. 2021).
- AKÜN, Ömer Faruk (1963). Ahmet Hamdi Tanpınar. *İ. Ü. Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Mecmuası*, Sayı: XII, s.s. 1-33.
- AYVAZOĞLU, Beşir (1984). "Konya'da Çağdaş Bir Hezarfen", <https://sahinucar.com.tr/konyada-cagdas-bir-hezarfen/> (E.T.: 25.05.2021).
- AYVAZOĞLU, Beşir (1989). *İslam Estetiği ve İnsan*, İstanbul: Çağ Yayınları.
- AYVAZOĞLU, Beşir (1997). *Geleneğin Direnişi*, İstanbul: Ötüken Neşriyat.
- CÖMERT, Yusuf Ziya (2018, Ağustos 4). "Dil-i Şeyda Yaşıyor", *Karar Gazetesi*.
- ÇELİK, Ramazan (2018). *Şeydâ Dîvânı Tahlili*, Yüksek Lisans Tezi, Cumhuriyet Üniversitesi, Sivas.
- DURMUŞ, İsmail (2009). "Secî", *İslam Ansiklopedisi*, C. 36, s.s. 273-275.
- ILGAZ, Afet (1996, Nisan 4). "Varlığın Mana ve Mazmunu Hakkında", *Yenişafak Gazetesi*.
- IŞIK, İhsan (2006). "Şahin UÇAR" *Türkiye Edebiyatçılar ve Kültür Adamları Ansiklopedisi* C. 9, s.s. 3643-3644.
- NİYZİ, Mehmet (2017). "Şahin Uçar", <http://sahinucar.com.tr/sahinucar/on-the-media/> (E.T.: 19.11.2017).
- ÖZTUNA, Yılmaz (2006). "Şahin UÇAR" *Türk Müsiki Akademik Klasik Türk San'at Müsiki'sinin Ansiklopedik Sözlüğü*, C. 2 Orient Yayınları.
- ÖZTUNA, Yılmaz (2010, Aralık 11). "Kitaplar Arasında", *Türkiye Gazetesi*.
- PALA, İskender (1999). *Divan Edebiyatı* (5. Baskı), İstanbul: Ötüken Yayınları.
- ŞEKER, Mehmet (2010, Ekim 16). "Bayramın Huzuru, Varlığın Anlamı", *Yenişafak Gazetesi*.
- TANPINAR, A. Hamdi (1977). *Edebiyat Üzerine Makaleler* (Haz: Zeynep Kerman, 2. Baskı, İstanbul: Dergâh Yayınları).
- UÇAR, Şahin (2018). "Tarih Putu ve Modern Dünya", <https://www.timeturk.com/tarih-putu-ve-modern-dunya-aydinlarin-ihaneti/haber-985258> (E.T.: 01.06.2021).
- UÇAR, Şahin (1991). "Şiir ve Ma'rifet", *İlim ve Sanat Dergisi*, Sayı: 28.
- UÇAR, Şahin (1995). *Varlığın Mânâ ve Mazmunu*, İstanbul: İz Yayıncılık.
- UÇAR, Şahin (1997). *Mâlihulyâ*, İstanbul: Ötüken Yayınları.
- UÇAR, Şahin (2006). "Yılmaz Öztuna'nın Türk Müsiki Ansiklopedik Sözlüğü'nün Neşri Vesilesiyle Hatırladıklarım", *Muhafazakâr Düşünce*, Yıl: 2, Sayı: 8, s.s. 215-222.
- UÇAR, Şahin (2011a). *Dîvân*, 4. Baskı, İstanbul: Şûle Yayınları.
- UÇAR, Şahin (2011b). *İnsanın Yeryüzü Mâcerâsı*, 3. Baskı, İstanbul: Şûle Yayınları.

- UÇAR, Şahin (2011c). *Tarih Felsefesi Açısından İslâm'da Mülk ve Hilâfet*, 4. Baskı, İstanbul: Şûle Yayınları.
- UÇAR, Şahin (2012a). *Araplar'ın Anadolu Seferleri*, 3. Baskı, İstanbul: Şûle Yayınları.
- UÇAR, Şahin (2012b). *Dil ve Felsefe*, 2. Baskı, İstanbul: Şûle Yayınları.
- UÇAR, Şahin (2012c). *Kültür, Teknoloji ve Sanat Yazıları*, 2. Baskı, İstanbul: Şûle Yayınları.
- UÇAR, Şahin (2012d). *Sen Şarkını Söyle*, 4. Baskı, İstanbul: Şûle Yayınları.
- UÇAR, Şahin (2012e). *Tarih Felsefesi Yazıları*, 4. Baskı, İstanbul: Şûle Yayınları.
- UÇAR, Şahin (2017). "*Türk Musikisi Ansiklopedisi Hakkında*", http://sahinucar.com.tr/?pA.g.e._id=9941, (E.T.: 20.04.2017).
- ÜNVER, A. Süheyl (1980). *Yahya Kemal'in Dünyası*, İstanbul: Tercüman Tarih ve Kültür Yayınları.
- YAVUZ, Yusuf Şevki (1997). "*Hamdele*" İslam Ansiklopedisi, C. 15, s.s. 448-449.